

Inka Lahtinen & Annika Savolainen

SIJAISSISARUUDEN MERKITYKSIÄ LAPSEN ELÄMÄSSÄ

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

SIJAISSARUUDEN MERKITYKSIÄ LAPSEN ELÄMÄSSÄ

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Inka Lahtinen & Annika Savolainen
Opinnäytetyö
Syksy 2022
Sosiaalian perustutkinto
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Tekijät: Inka Lahtinen & Annika Savolainen

Opinnäytetyön nimi: Sijaissisarouden merkityksiä lapsen elämässä

Työn ohjaajat: Hannele Ollinen ja Pirkko Pietilä

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2022

Sivumäärä: 43

Tämä opinnäytetyö kuvailee, millaisia merkityksiä sijaissisarudella on sijoitetulle lapselle. Tässä opinnäytetyössä sijaissisarudella tarkoitetaan sijaisperheiden lasten välisiä suhteita joko sijaisperheen biologisiin, tai toisiin sijoitettuihin lapsiin ja nuoriin. Tavoitteena on tuottaa tietoa tilaajalle sijaissisarouden merkityksestä lapsen elämään, jotta tilaaja voisi hyödyntää tietoa kehittäessään työyhteisön toimintaa. Opinnäytetyön tilaaja on Pohjois- pohjanmaan alueella toimiva ammatillinen perhekoti.

Opinnäytetyön tietoperusta koostuu sisarussuhteiden sekä sijaissisarussuhteiden käsitteiden määrittelystä. Lisäksi tietoperustassa avataan sijaissisarussuhteen erityisyyttä ja lasten kokemuksia sijaissisarudesta. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus, jonka tutkimusmenetelmäksi on valittu kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Tutkimusaineisto koostuu neljästä eri suomenkielisestä tieteellisestä tutkimuksesta, jotka on analysoitu aineistolähtöistä sisällönanalyysia hyödyntäen.

Tutkimustulosten perusteella sijaissisarudelle voidaan antaa merkityksiä lapsen elämään neljän alakategorian mukaan, joita ovat sijaissisarussuhteen rakentuminen, sijaissisarussuhteen laatu, sosiaaliset taidot sekä aikuisen tuen merkitys sijaissisarussuhteisiin. Tietoperustamme ja tutkimustuloksemme mukaan sijaissisarussuhde on elinikäinen suhde, joka voi jatkua samanlain, kuin tavallinenkin sisarussuhde sijoituksen jälkeen. Tutkimustulokset osoittavat lisäksi, että sisarussuhteella on merkitystä lapsen sosiaalisiin taitoihin, toisten ihmisten ymmärtämiseen sekä lapsen tuleviin toverisuhteisiin. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että aikuisen antama tuki voi edesauttaa lasten välisiä myönteisiä sijaissisarussuhteita. Tutkimus antaa lisää tietoa sijaissisarouden eri puolista ja sen moninaisuudesta. Sijaissisarussuhde voi rakentua sijoitettujen lasten väliseksi myönteiseksi suhteeksi, mutta toisaalta sijaissisarusten välinen suhde voi olla myös ristiriitainen ja kuormittava. Tämä tutkimus voi auttaa työntekijöitä kehittämään omaa toimintaansa sijaissisarusten parissa työskennellessään.

Asiasanat: Sisarussuhteet, sijaissisarussuhteet, vertaissuhteet, sijaishuolto, merkityksellisyys

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

Authors: Inka Lahtinen & Annika Savolainen
Title of thesis: The Meanings of Foster Siblinghood in Foster Child Life
Supervisors: Hannele Ollinen and Pirkko Pietilä
Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2022
Number of pages: 43

This thesis describes the meanings of foster siblinghood in foster child life. In this thesis, foster siblinghood refers to the relationships between children in foster families. Either with the foster families' biological children, or with other placed children and young. The goal is to create information about the importance of foster siblings in the child's life, so that the subscriber can use this information when developing the workplaces habits. This thesis was assigned by a professional family home operating in the Northern Ostrobothnia region.

The knowledge base of the thesis consists of defining the terms of sibling relationships and foster sibling relationships. In addition, the knowledge base explains the specialities of the foster siblinghood and children's experiences of the foster siblinghood. This thesis is a qualitative study and the research method is a descriptive literature review. The research material consists of four different scientific studies.

Based on the research results, foster siblings can be given meaning in the child's life according to four subcategories, which are the structure of the foster sibling relationship, the quality of the foster sibling relationship, social skills and the importance of adult support for foster sibling relationships. Based on to our database and the research results, the foster sibling relationship is a lifelong relationship that can continue just like a normal sibling relationship even after placement. The research results also show that the sibling relationship is important for the child's social skills, understanding of other people, and the child's future friendships. Based on this study, it can be concluded that the support given by an adult can contribute to positive foster sibling relationships between children. The research provides more information about the different aspects of foster siblings and its diversity. A foster sibling relationship can develop into a positive relationship between placed children, but on the other hand, the relationship between foster siblings can also be conflicting and burdensome. This study can help employees to develop their own activities when working with foster siblings.

Keywords: Foster care, siblings, foster sibling, importance

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	SISARUSSUHTEET	7
3	SIJAISSISARUSSUHTEET.....	9
3.1	Sijaissisarussuhteen erityisyys	10
3.2	Lapset sijaissisarouden kokijoina.....	13
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	15
5	KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TOTEUTTAMINEN	16
5.1	Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä.....	16
5.2	Hakusuunnitelma.....	17
5.3	Valittu aineisto	19
5.4	Valitun aineiston kuvaus	20
5.5	Aineiston analysointi.....	21
5.6	Luotettavuus ja eettisyys	25
6	SIJAISSISARUUDEN MERKITYKSELLISYYS	27
6.1	Sijaissisarussuhteen rakentuminen.....	27
6.2	Sijaissisarussuhteen laatu	28
6.3	Sosiaaliset taidot	30
6.4	Aikuisen tuen merkitys sijaissisarussuhteisiin	30
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	32
8	POHDINTA.....	35
9	LÄHTEET	38

1 JOHDANTO

Vuonna 2021 kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli Suomessa 17 727 (THL 2022, 1). Kallinen (2018, 5) kertoo tutkimuksessaan, että sijaissisaruuudesta tehtyjä tutkimuksia ja huostaanotettuja lapsia on tutkittu vähäisesti. Ritala-Koskinen taas toteaa, että lasten sisarussuhteita koskevat tutkimukset ovat jääneet vähälle huomiolle (Ritala-Koskinen 2001, 29). Rannikko toteaa väitöskirjassaan (2008), että sisarustutkimus on hyödyllistä monestakin syystä, sillä esimerkiksi sisarukset ovat tärkeitä sosiaalistajia lasten elämässä, varsinkin varhais- ja keskilapsuudessa. Sisarusten on todettu vaikuttavan useiden sosiaalisten taitojen kuten empatian ja emootioiden ymmärtämisen kehittymisessä. (Rannikko 2008, 13.) Hämäläisen (2012) tutkimuksen tulokset osoittavat, että perhehoitolapset tarvitsevat tukea suhteiden ylläpitämiseen aikuisilta (Hämäläinen 2012, 184).

Vuoden 2021 viimeisenä päivänä huostaanotettuja lapsia oli 9422, joista 55 % oli sijoitettu perhehoitoon. Huostassa olleista lapsista ammatilliseen perhehoitoon sijoitettujen osuus oli 8 % ja laitokseen sijoitettujen osuus puolestaan 34 %. Lastensuojelulain mukaan lapsen sijaishuolto on järjestettävä ensisijaisesti perhehoidossa. (THL 2022, 7). Yhteistyökumppanimme on Pohjois- Pohjanmaalla toimiva ammatillinen perhekoti, jossa asuu sijoitettuja lapsia eri perheistä. Lapset saattavat asua perhekodissa muiden sijoitettujen lasten kanssa 18 vuoden ikään asti ja perhekoti toimii heille perheenä, jonka vuoksi myös sijoitetut lapset saattavat kokea toisensa sisaruksinaan.

Opinnäytetyömme aiheena on sijaissisaruuuden merkitys sijoitetun lapsen elämässä ja tarkoituksena on kuvailla, sijaissisaruuuden merkityksiä sijoitetulle lapselle. Tavoitteenamme on, että tutkimuksemme tulosten pohjalta sijaishuoltoyksiköiden työntekijät voivat halutessaan tarkastella ja kehittää omaa toimintaansa sijaissisarusten kanssa työskennellessään.

2 SISARUSSUHTEET

Sisarussuhteet on nähty lasten elämässä toiseksi lähimmiksi ihmissuhteiksi vanhemmuussuhteiden jälkeen (Ritala-Koskinen 2001, 33). Lapsista noin 80 prosentilla on sisaruksia, jonka vuoksi suurin osa lapsista kasvaa sisarusten ympäröimänä (Bergman & Roponen, 2017, 8). Sisarussuhteet ovat yksiä elämän pisimmistä ja läheisimmistä ihmissuhteista (Kosonen 2007, 4–5; Bergman & Roponen 2017,8; Airo & Säles 2018, 43). Sisarussuhteet ovat erityisen tärkeitä lapsen identiteetin kehittymisen kannalta (Araneva 2018, 273). Sisarussuhde on luonteeltaan erikoinen suhde, sillä sisarussuhteen osapuolet jakavat yhteisen kodin ja yhteiset kokemukset usein suhteellisen pitkältä ajalta (Rannikko 2008, 12–13). Parhaimmillaan sisarussuhteet tarjoavat lapsille toveruutta, turvaa, kiintymystä ja yhteenkuuluvuutta (Bergman & Roponen 2017, 8). Vaikka sisarusten välillä olisi keskinäistä kilpailua ja eriäviä mielenkiinnonkohteita, silti jokainen sisarussuhde on ainutlaatuinen ja merkityksellinen henkilön persoonallisuuteen vaikuttava elinikäinen suhde (Rannikko 2008, 12–13).

Sisarussuhteet ovat lapsen elämässä merkittäviä. Sisarukset tarjoavat toisilleen seuraa, apua ja emotionaalista tukea sekä ihmissuhteen, jossa voi osoittaa erimielisyyttä ilman suurta huolta ihmissuhteen päättymisestä. (Airo & Säles 2018, 43.) Suhde sisarusten välillä on tasapainoilua hoivamisen ja konfliktien välillä, mutta suhde voi tarjota lapselle erinomaisen mahdollisuuden oppia ymmärtämään toisten tunteita ja näkemyksiä. Sisarussuhde opettaa myös toisista ihmisistä huolehtimista. Sisarussuhde voi olla tärkeä lapsen moraalikäsitteiden ja ongelmanratkaisun muodostumisen kannalta. (Rannikko 2008, 12–13.) Lapset oppivat sisarussuhteiden vuorovaikutuksessa monia kielellisiä, kognitiivisia sekä sosiaalisia taitoja, jotka ovat lapsen kehityksen kannalta keskeisessä asemassa (Rannikko 2008, 12–13; Airo & Säles 2018, 43). Sisarussuhteisiin kuuluu myös mustasukkaisuutta ja vanhempien huomiosta kilpailua. Sisarussuhteen eri puolet harjoittavat lapsen sosiaalisia taitoja, jotka auttavat jatkossa lapsen elämän aikana tulevissa uusissa ihmissuhteissa. (Bergman & Roponen 2017, 8.) Lapset, jotka haluavat olla tekemisissä sisarustensa kanssa, suhtautuvat sisarustaan kohtaan usein empaattisemmin, auttavaisemmin ja huolehtivaisemmin, kuin lapset, jotka eivät jostain syystä halua olla paljoakaan vuorovaikutuksessa sisarustensa kanssa. Paljon yhdessä aikaa viettävät sisarukset kiintyvät toisiinsa, jolloin on luonnollista, että lapsi tuntee sisarustaan kohtaan empatiaa ja auttamisenhalua. (Rannikko 2008, 126–127.) Sisarukset voivat olla hyvin erilaisia siitä huolimatta, että he jakavat yhteisen lapsuuden, sillä jokaisen kokemus

omasta perheestä, sisarussuhteista sekä lapsuudesta on yksilöllinen. Sisarussuhde voi muuttaa muotoaan elämän aikana ja sen laatuun vaikuttavat esimerkiksi lasten syntymäjärjestys, ikäerot sekä oma ja sisaruksen sukupuoli. Sisarussuhteen laatuun vaikuttavat perheen sisäisten asioiden lisäksi ulkopuolinen elämä eli lasten asuinympäristö, koulunkäynti, harrastukset, sukulaiset ja kaverisuhteet. Sisarussuhdetta ei voida erottaa muusta elämästä irralliseksi osaksi. Sisaruksilla on usein paljon yhteisiä muistoja ja kokemuksia, sillä he ovat jakaneet yhteisen lapsuuden. (Bergman & Roponen 2017, 8.) Sisarussuhteet ovatkin jokaisen ihmisen elämäntarinassa merkittäviä niiden pysyvyyden ja jatkuvuuden vuoksi (Kosonen 2007, 4–5). Kun kiintymys sisarusten välillä on syntynyt, se kestää aikuisuuteen saakka, mikäli sisarussuhdetta vaalitaan. Lapsi, joka on kiintynyt turvallisesti lapsena, säilyttää usein kiintymyksensä aikuisuuteen saakka. (Rannikko 2008, 4, 128.)

Ritala-Koskinen (2001) on tutkinut uusperheiden sisarussuhteita omassa tutkimuksessaan. Tutkimuksessa on nostettu esiin se, että sisarussuhteita uusperheissä on tutkittu vähän, sillä on ajateltu, että lapsen tarvitsisi ennen kaikkea sopeutua aikuiseen. Aikaisemmin on oletettu, että lasten keskinäinen suhde syntyy luontaisesti ja he tulevat keskenään toimeen, sillä he ovat lapsia. (Ritala-Koskinen 2001, 33.) Lapsen sosiaalinen ja psykologinen suhde uusiin aikuisiin tai sukulaisiin ei voi syntyä itsestään eikä varsinkaan viranomaisen päätöksellä (Hämäläinen 2012,33). Uusperheiden sisarussuhteet ovat moninaisia ja monimutkaisia sisarussuhteita, joihin voi sisältyä täyssisaruksia, puolisisaruksia ja uussisaruksia. Täyssisaruksilla on yhteiset biologiset vanhemmat, kun puolisisaruksilla toinen biologinen vanhempi on yhteinen. Uussisaruksilla kumpikaan biologinen vanhempi ei ole yhteinen. Uussisarusten sisarussuhteita kuvataan Ritala-Koskinen tutkimuksessa etäisemmiksi, kuin täyssisarussuhteita. Etäinen suhde ei kuitenkaan tarkoita negatiivista tai vihamielistä sisarussuhdetta. Usein sisarussuhde on kuitenkin positiivinen ja uussisarukset tulevat hyvin keskenään toimeen. Sisarussuhteen laatuun vaikuttavat samat tekijät, kuin täyssisaruksienkin kohdalla, eli sama ikä, sukupuoli sekä jaetut ja vastavuoroisesti palkitsevat kokemukset. (Ritala-Koskinen 2001, 33.)

3 SIISSISARUSSUHTTEET

Kallinen (2018) kuvaa sijaissisarussuhdetta käsitteellä ”vertaissisarus”, kun taas Ritala-Koskisen (2001) käsite uussisarus on laajempi, ja koskee sisarussuhteita, joissa sisarusten välillä ei ole biologisia siteitä. Uussisarussuhteet voi siis rinnastaa myös sijaisperheen sijoitettujen lasten välisiksi suhteiksi. (Ritala-Koskinen 2001, 33,55.) Airo ja Säles (2018) kertovat sijaisperheiden sisarussuhteista kertovassa tutkimuksessaan, että yleensä sijaissisarus -käsitettä käytetään arkikielessä ja tutkimuksissa viittaamaan sijaisperheiden ”omiin” lapsiin ja nuoriin, mutta samalla käsitteellä voidaan viitata kehen tahansa sijaisperheessä asuvaan lapseen ja nuoreen. Airon ja Säleksen tutkimuksessa kerrotaan, että sijaissisarus käsitteenä viittaa sijaisperheiden kontekstissa samassa sijaisperheessä asuviin lapsiin, joiden välillä ei ole biologista sidettä. Sijaisperhe voi olla myös uusperhe. (Airo & Säles 2018, 41–42.)

Lapsi voidaan sijoittaa perhehoitoon avohuollon tukitoimenpiteenä, mutta tällöin sijoitus on lyhytaikainen ja sijoituksen avulla voidaan esimerkiksi kartoittaa lapsen tuen tarpeita. Sijoitus avohuollon tukitoimenpiteenä on aina lapsen asiakassuunnitelmaan perustuvaa tavoitteellista toimintaa. Perhehoitoon voidaan lisäksi sijoittaa lapsi kiireellisesti. Kiireellinen sijoitus on lasta välittömältä vaaralta suojaava toimenpide, jonka aikana selvitetään myös lapsen huostaanoton tarvetta sekä mahdollisesti muita tarvittavia tukitoimenpiteitä. Lapsen huostaanotto tarkoittaa sitä, että lapsen huostaanotto on voimassa toistaiseksi. Huostaanoton ja sijaishuoltoon sijoittamisen perimmäinen tarkoitus on turvata lapsen oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään huolenpitoon ja suojeluun, lapsen elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen. Huostaanotolla voidaan turvata lisäksi lapsen oikeus suojeluun väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta, laiminlyönneiltä tai hyväksikäytöiltä. Lapsella on oikeus parhaaseen mahdolliseen terveydentilaan ja sairaushoitoon. Perhehoitajan tehtävänä taas on turvata lapselle tasapainoinen ja monipuolinen kehitys ja turvallinen kasvuympäristö. (Araneva 2018, 98, 104, 113, 180.) Perhehoitajan tehtävää määrittelee esimerkiksi laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeuksista, jossa määritellään, että lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatusta, lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lapselle on pyrittävä tarjoamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö sekä lapsen taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus. Lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta. Lapsen tulee saada osakseen ymmärrystä, hellyyttä ja turvaa. Lasta ei saa alistaa tai kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella

loukkaavasti muulla tavoin. Perhehoitajan tulee edistää lapsen itsenäistymistä ja kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983, 1:1 §.)

Suomessa sijaissisaruuutta on tutkittu lähinnä opinnäytetöissä ja niissä keskiössä ovat olleet sijaisvanhempien biologisten lasten kokemus sijaissisaruuudesta (Heino & Säles 2017, 64). Tutkimusta sijaisperheen sisarusuhteista, joissa valotettaisiin niin sijoitettujen kuin sijaissisarusten kokemuksia, ei olla vielä tehty (Airo & Säles 2018, 42). Sijaissisaruuudesta ja sen merkityksestä perhehoidossa puhutaan liian vähän (Hakkarainen 2007, 6). Sijaisperhe on erityinen perhemuoto, jossa lapset muodostavat uusia perhesuhteita biologiseen tai lapsuudenperheeseen kuuluvien perhesuhteiden rinnalla (Kallinen 2018, 8–10). Sisarusuhteet ovat lastensuojelupalveluiden tärkeimpiä suhteita, ja sijaissisaruksilla on merkittävä rooli sijoitetulle lapselle sijoituksen vakautta tuottavina tekijöinä (Heino & Säles 2017, 64). Sisarusuhteiden merkitys perhehoidossa on suuri riippumatta siitä, onko sijoitettujen lasten tai sijaisperheen välillä biologisia sukulaissuhteita. Samassa perheessä asuminen synnyttää vuorovaikutussuhteita, joihin voi sisältyä niin mahdollisuuksia kuin haasteitakin. (Säles 2021, 10.) Lapset osoittavat usein joustavuutta ja luovuutta perhesuhteiden neuvoteltavuuden suhteen. Kallisen (2018) tutkimuksessa jotkut sijoitetut lapset eivät tehneet erotelua sen suhteen, oliko kysymyksessä sijoitettu lapsi vai sijaisperheen oma lapsi, vaan he kokivat sijaisperheen omat sekä muut sijoitetut lapset sisaruksikseen (Kallinen 2018, 8–10). Myös Hämäläisen (2012) tutkimuksessa ilmeni, että verisiteisiin perustuvat suhteet olivat läheisiä ja tärkeitä suhteita lapsille, mutta ne eivät kuitenkaan aina olleet ensisijaisia perhesuhteita, mikä tarkoitti, että niiden rinnalla oli myös muita tärkeitä suhteita esimerkiksi sijaisperheen jäseniin. Verisiteiden merkitys oli edelleen vahva, mutta suhteet sijaisperheen jäseniin olivat myös tärkeitä ja läheisiä. Läheisissä ja tärkeissä suhteissa korostui fyysinen läheisyys ja yhdessä tekeminen. (Hämäläinen 2012, 134.)

3.1 Sijaissisarussuhteen erityisyys

Sijoitetut lapset ovat erityislapsia siitä syystä, että he ovat joutuneet muuttamaan erilleen vanhemmistaan. Sijoitetut lapset käyttäytyvät usein haastavasti ja tämän seurauksena sijoitettu lapsi vie vanhempien huomiota ja emotionaalista tilaa muilta lapsilta, joka kuormittaa kaikkien perheenjäsenten voimavaroja. Erityislapsen sisaruksena oleminen ei ole kuitenkaan aina huono asia ja se

voi parhaimmillaan kasvattaa lapsen sopeutumiskykyä, oma-aloitteisuutta ja vastuunottoa sekä vahvistaa empatiakykyä. Riskinä on jäädä vähemmälle huomiolle. (Airo & Säles 2018, 44.) Perhehoidossa sisarusuhteet ovat parhaimmillaan turvallisia ja tasa-arvoisia huolimatta siitä, että sisaruksilla voi olla mahdollisesti erilaisia haasteita elämässään. Sijaisperheessä syntyneet sisarusuhteet jatkuvat samankaltaisesti, kuten muissakin perheissä senkin jälkeen, kun asuminen perhehoidossa päättyy. Sisarusuhteet tuottavat todennäköisesti sisaruksille turvaa ja lohtua sekä yhteistä tekemistä myös aikuisiässä, mikäli sisarusuhde on sisarusten välillä vahva. (Säles 2021, 11.)

Sijaisperheissä ihmissuhteita, sisarusuhteita ja kiintymyssuhteita päästään perheen sisällä luomaan normaalia myöhäisemmässä vaiheessa, sillä harvoin lapsi sijoitetaan suoraan synnytyssairaalaan ja tällöinkään sijaisperhe ei ole pystynyt valmistautumaan lapsen tuloon samalla tavalla, kuin ”normaalissa” perheessä, jossa raskausaikana jo valmistaudutaan lapsen tuloon (Airo & Säles 2018, 43). Vuorovaikutussuhteet rakentuvat sijoitetulle lapselle perhehoidossa hiljalleen yhdessä asumisen seurauksena. Alkuvaiheessa, uuden lapsen muutettua perhehoitoon, tilannetta usein värittävät perheenjäsenten erilaiset taustakokemukset, jotka ovat toisille vieraita sekä muutostilanteen aiheuttama kuormitus. Jo olemassa olevat perhesuhteet voivat muuttua perheen sisällä, kun uusi perheenjäsen liittyy joukkoon. (Säles 2021, 10.) Perheenjäsenyys -käsite tarkoittaa osallisuutta ja kuulumista. Biologinen side tuo ihmisen automaattisesti perheenjäseneksi, mutta muissa tapauksissa perheenjäsenyys eli osallisuus ja kuuluminen perheeseen pitää rakentaa. Perheenjäsenyyden kokemuksen rakentumisessa auttavat esimerkiksi yhteiset rituaalit ja tekemiset perheen sisällä, kiinnostus lapsen kiinnostuksen kohteisiin ja hyväksyvä kiinnostus lapsen aikaisempaa perhettä ja kokemuksia kohtaan. Ilo ja hauskanpito lisäävät perheenjäsenyyden kokemusta. Sijoitetulle lapselle on tärkeää, että hänen yksilölliset tarpeensa ja erilaisuus hyväksytään. Kaikki perheenjäsenet voivat osallistua perhettä koskevaan päätöksentekoon, mutta perheen vanhemmilla on vastuu päätöksissä. Perheen toimintaa auttavat myös yhteiset arvot, asenteet ja toimintatavat, jotka lisäävät yhteenkuuluvuuden tunnetta ja näin myös perheenjäsenyyttä. (Janhunen, 2018.)

Sijaisperheiden lapset muodostavat merkityksellisiä ihmissuhteita ja kiintymyssuhteita keskenään, jotka palkitsevat ja haastavat yhtä aikaa (Airo & Säles 2018, 41). Lasten suhde ei- biologisiin eli uussisarusuhteisiin rakentuu eri tavalla, kuin sellaiset suhteet, joissa lasten välillä on biologisia siteitä. Uussisarusten suhteen rakentuminen on erilaista ehkä sen vuoksi, että lapsilla ei ole yhteistä kokemushistoriaa kovin pitkältä ajalta. Ritala-Koskisen mukaan kuitenkin erityisesti ainoille

lapsille uussisarukset olivat tärkeitä leikkiveroita ja yksinäisyyden poistajia. Uussisarussuhteiden muodostumiseen vaikuttaa biologisia suhteita enemmän henkilöt ja heidän keskinäiset suhteensa. (Ritala-Koskinen 2001, 162.) Sijaisperheessä perheenjäsenille muodostuu erilaisia rooleja, joista yksi on sijaissisarus. Sijaissisarus voi, saa ja joutuu kokemaan asioita, joihin ei niin kutsutuissa tavallisissa perheissä törmää. Sijaissisarusten rooli sijoitettujen lasten tukijoina saattaa olla hyvin merkittävä. Kansainvälisissä tutkimuksissa sijaissisaruksia kuvataan perhehoidon ”tuntemattomina sotilaina”. (Paloniemi 2018.) Sijaisperheen sisarussuhteissa voi ilmetä väärinkäsityksiä ja ristiriitoja erilaisten taustojen ja yhteisten tarinoiden puuttumisen vuoksi. Sisarussuhteiden vahvistaminen voi lisätä lasten keskinäistä ymmärrystä ja luoda pohjaa myös yhteisten tarinoiden rakentumiselle. (Säles 2021, 11.) Sijaissisaruus merkitsee perheen biologisille lapsille uudenlaista roolia ja perheen vanhemmille lapsille usein myös vastuuta ja erilaisia tehtäviä. Lapset voivat toimia esimerkiksi apukasvattajina ja esimerkin näyttäjinä uusille sijaislapsille. Perheen biologisten lasten reagoiminen sijoitetun lapsen tulon on yksilöllistä ja siihen vaikuttavat lapsen persoonallisuus, muutoksen yllätyksellisyys sekä lapsen mahdollisuus vaikuttaa. Biologisen lapsen reagointiin vaikuttavat lisäksi lapsen saama tuki muuttuneessa elämäntilanteessa sekä turvallisuuden tunne. (Hakkarainen 2007, 6.)

Biologiset sisarussuhteet tarjoavat sijoitetuille lapsille pysyvyyttä, jatkuvuutta, tukea ja rakkautta (Kosonen 2007, 4–5). Sijaisperheiden lapset eivät voi samalla tavalla, kuin ”tavallisissa” perheissä luottaa sisarussuhteen pysyvyyteen, koska sijoitus voi päättyä tai purkautua erilaisista syistä. Sijoituksen katkeamisen ja sen seurauksena tapahtuvan ihmissuhteiden katkeamisen uhka voi saada lapset välttelemään konflikteja ja piilottelemaan omia tunteitaan ja asioita, joiden selvittäminen olisi sijaissisarussuhteen ylläpitämisen kannalta tärkeää. Sijaissisaruuksien voi liittyä myös kuormittavia tunteita. (Airo & Säles 2018, 43–44.) Ritala-Koskinen (2001) kertoo tutkimuksessaan, että asiantuntijoiden mukaan myönteinen sisarussuhde kahden alun perin toisilleen vieraan lapsen välisenä suhteena näyttää mahdollisena, mutta sisältää kuitenkin hyvin paljon varauksia (Ritala-Koskinen 2001, 198). Kaikki sisarussuhteet eivät ole tukea antavia. Yhteinen kokemus sijoitettuna lapsena ja vielä samassa sijaisperheessä olemisesta ei vielä takaa sitä, että lasten välille syntyisi läheinen suhde. Mutta parhaimmillaan sisarus antaa tulevaisuuden verkostotuen, jota voi saada sisaruksilta aikuisina. (Hämäläinen 2012, 123.)

3.2 Lapset sijaissisarouden kokijoina

Kallisen tutkimuksen mukaan sijoitetut lapset saattoivat kokea muiden sijaisperheessä asuvien lasten kuuluvan heidän perheeseensä, usein kuitenkin tärkeysjärjestyksessä omien biologisten sisarustensa jälkeen. Lapset olivat maininneet sijaissisarensa esimerkiksi päiväkirjoissaan, joissa kirjoitettiin positiivisista yhteisistä muistoista sijaissisarten kanssa. Toisaalta tutkimuksessa kerrotaan kuitenkin, että Kallisen haastattelemat lapset kokivat sijaisperheessä asuvat sijaisperheen omat tai muut sijoitetut lapset tai nuoret ennen kaikkea kavereikseen, joiden kanssa tehtiin mukavia asioita. Lapset kuvailivat samassa perheessä asuvia sijaissisaruksia tärkeiksi ja mukaviksi leikkikavereiksi. Muiden lasten kanssa yhdessä tekeminen sijaisperheessä oli lapsille tärkeää. (Kallinen 2018, 8–10.) Toisaalta Hämäläisen (2012) tutkimuksessa ilmeni, että sijaisperheissä muodostuneita suhteita kuvasti lasten ajatus niiden väliaikaisuudesta ja nimenomaan ”sijais”-luonteesta (Hämäläinen 2012, 169).

Sisarussuhteistaan kertoneet ihmiset vahvistivat tutkimustuloksia, joiden mukaan myös vahvat, oikealta tuntuvat sisarussuhteet ovat mahdollisia sijoitettujen lasten sijaisperheen sisällä (Hakkarainen 2007, 6). Myös Kallisen (2018) tutkimuksessa tuli ilmi se, että mikäli lapsi oli ollut sijoitettuna sijaisperheeseen jo useamman vuoden ajan, vertaissuhteet sijaisperheessä olivat sekä pysyneet, että jatkuneet ja nämä suhteet muistuttivat monella tapaa sisarussuhteita. Kallinen mainitsee tekijöitä, jotka edesauttavat lasten kokemusta läheisestä, sukulaissuhteen kaltaisesta perhesuhteesta. Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi perheen yhteisiin rituaaleihin osallistuminen, myönteinen suhde ja ajan merkitys, sillä ajan kuluessa suhteet voivat muodostua yhä merkityksellisemmiksi. Lasten jaettu elämänhistoria vahvistaa heidän suhteitaan. (Kallinen 2018, 12.)

Hirvensalon (2022) tutkielmasta kävi ilmi, että sisarukset kokevat sisaruksensa toisaalta heidän elämänsä tukipylväiksi ja toisaalta jotkut taas kokevat sisaruksensa ääripääksi tästä eli itselleen häiritseviksi ja ylimääräisiksi ihmissuhteiksi. Hirvensalon tutkielmassa perheen biologinen lapsi on kuvannut, että ei ole kokenut sijaislasta omaksi sisarukseksi. Toisaalta myös perheen vanhemmat ovat joidenkin haastateltujen kohdalla tehneet eron sijaissisarusten ja biologisten lasten välillä, vaikka kohtelu on ollut sijaisperheessä samaa kaikille lapsille. Hirvensalon tutkielmasta käy ilmi, että sisaruus ei ole syntynyt kaikkien haastateltavien biologisten lasten sekä sijoitettujen lasten välille. Sisarussuhde voi syntyä perheen sisällä jonkun yksittäisen lapsen kanssa, mutta ei välttämättä kaikkien. (Hirvensalo 2022, 44–46.) Monosen (2019) tutkimuksesta kävi ilmi, että lähes kaikki

pitkäaikaisten sijaisperheiden lapset kutsuivat sijoitettuja lapsia siskoikseen tai veljikkeeseen. Lyhytaikaisissa sijoituksissa Monosen haastattelemat lapset kutsuivat sijoitettuja lapsia hoitolapsiksi. Mononen kertoo opinnäytetyössään, että haastateltavat jännittivät sitä, muuttaako sijaissisarukset takaisin omaan perheeseen tai vaihtaako hän sijoituspaikkaa. Tämä vaikutti myös siihen, kutsuiko lapsi sijaislasta sisarukseksi. (Mononen 2019, 33–34.) Kraappan ja Runttin (2019) tutkimuksessa lapset ovat kokeneet sijaissisaruksen perheeseen tuloa hyvin erilaisina. Osa lapsista odotti innoissaan uuden sisaruksen tuloa perheeseen, kun osa taas oli ollut sisaruksen tuloa vastaan. Sisaruksen muutettua taloon jokaisessa perheessä elämä ja perheen rutiinit olivat muuttuneet. Sijoituksen edetessä eräs haastateltava oli kokenut sijoituksen avartaneen hänet näkemään elämää erilaisista näkökulmista. Haastateltavat olivat kaikki kertoneet, että vaikka alussa sijaislapsi ei tuntunut omalta perheenjäseneltä, oli tunne muuttunut kaikissa tapauksissa. (Kraappa & Runtti 2019, 31–33.)

Hirvensalon tutkielmassa haastateltava on nostanut esiin sijaissisarouden hyötyjä. Haastateltava kertoo, että hän on saanut luottamusta itseensä ja toisiin ihmisiin. Haastateltava kertoo, että kun on oppinut luottamaan sisaruksiin, luottaa myös muihin ihmisiin. Hän on kuitenkin sitä mieltä, että jos sisarussuhde olisi huono, hän olisi epävarma ja epäileväinen itseään kohtaan eikä pystyisi luottamaan toisiin ihmisiin. Haastateltava kuvasi luottamusta parhaana asiana ja kertoi, että jos luottamus puuttuisi, voisi silloin syrjäytyä helpommin. (Hirvensalo 2022, 50.) Sijaisperheen biologiset lapset ovat kokeneet saaneensa laajempaa näkökulmaa erilaisiin ihmiskohtailoihin. He kokevat suvaitsevaisuuden ja empaattisuuden tunteen lisääntyneen ja valmiuksien erilaisissa tilanteissa toimimiseen kasvaneen. Myönteisten vaikutusten rinnalla tulee myös haasteita, joihin varautuminen ennalta voi olla vaikeaa. (Airo & Säles 2018, 45–46.) Lasten kokemusten pohjalta voi todeta, että sijaissisarouden tukeminen on tärkeää.

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYS

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvailla, millaisia merkityksiä sijaissisarudella on sijoitetulle lapselle. Tutkimuksen tekemisessä keskitymme sijoitetun lapsen sekä asiantuntijoiden näkökulmiin. Kuvailevassa tutkimuksessa dokumentoimme ilmiöstä keskeisiä ja kiinnostavia piirteitä ja esitämme kuvauksia aiheesta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 139). Tämän tutkimuksen tavoitteena on, että tutkimuksemme tulosten pohjalta yhteistyökumppanimme ja muut sijaishuoltoyksiköiden työntekijät voivat halutessaan tarkastella ja kehittää omaa toimintaansa sijaissisarusten kanssa työskennellessään. Lisäksi he voivat hyödyntää opinnäytetyön tuloksia uusien työntekijöiden perehdytyksessä. Aikuisen tuki sijaissisarussuhteissa on merkittävää sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta (Kallinen 2018,17).

Tälle tutkimukselle asetimme tutkimuskysymyksen, johon pyrimme opinnäytetyöllämme vastaamaan:

Millaisia merkityksiä sijaissisarudella on sijoitetulle lapselle?

Opinnäytetyöprosessin aikana tavoittelemme oman ammatillisen osaamisemme syventämistä kahden sosiaali-alan kompetenssin mukaisesti, jotka ovat kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä asiakastyön osaaminen (Arene 2017). Tavoitteenamme on oppia suunnittelemaan ja toteuttamaan kuvaileva kirjallisuuskatsaus luotettavasti ja eettisesti sekä oppia tuottamaan ja arvioimaan tietoa sijaissisarusten hyvinvoinnin edistämiseksi. Haluamme kehittää omaa asiakastyöosaamista sekä ammatillista asiantuntijuuttamme sijaissisaruksista, sillä sisarus ja sijaissisaruus ovat teemoja, joita sosiaali-alalla kohtaa usein.

5 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Tässä tutkimuksessa käytämme kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Kvalitatiivisen, eli laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Yleisesti laadullisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä löytää tai paljastaa tosiasioita, kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi ym. 2009, 161.) Päädyimme laadullisen tutkimuksen tekemiseen, sillä tässä tutkimuksessa pyrimme tutkimaan sijaissisaruuutta kokonaisvaltaisesti ja todenmukaisesti.

Kirjallisuuskatsauksen avulla voidaan rakentaa ja kehittää teoriaa. Kirjallisuuskatsaus on menetelmä, jossa on useita eri vaiheita, joita ovat kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymyksen määrittäminen, hakusuunnitelman tekeminen, koe- sekä varsinaiset haut, taulukointi, aineiston valinta, aineiston analyysi ja synteesi sekä tulosten raportointi. Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on tutkia jo olemassa olevia tutkimuksia. Kirjallisuuskatsauksen teko on järjestelmällistä ja kriittistä kirjallisuuden keräämistä ja analysointia perustellusti määritetyn tutkimuskysymyksen avulla. Kirjallisuuskatsauksessa on tärkeää, että hakusuunnitelma ja hakuprosessi on kuvattu huolellisesti, jotta menetelmä on toistettavissa. (Marjamaa & Sinisalo 2022.)

Opinnäytetyön toteutustavaksi valikoitui kuvaileva kirjallisuuskatsaus, koska kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa pystymme tarkastelemaan tutkittavaa ilmiötä yhdestä tai useasta eri näkökulmasta (Kangasniemi, Utriainen, Ahonen, Pietilä, Jääskeläinen & Liikanen 2013, 295). Tutkimus on kuvaileva, sillä tässä tutkimuksessa vastaamme tutkimuskysymykseen käyttäen erilaisia näkökulmia ja tutkimuksia. Tutkimusmenetelmäksi valitsimme kirjallisuuskatsauksen, koska haluamme koota tiedon yhteen, jotta voisimme muodostaa laajan kuvan valikoidusta aiheesta. Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on näyttää, mistä näkökulmista ja miten aihetta on aiemmin tutkittu ja miten tekeillä oleva tutkimus liittyy jo olemassa oleviin tutkimuksiin. (Hirsjärvi ym. 2009, 121.)

5.2 Hakusuunnitelma

Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa on tapana tehdä hakusuunnitelma, joka sisältää aiheen pääkäsitteet ja avainsanat, sisäänotto- ja poissulkukriteerit sekä tietokantojen valinnat (Marjamaa & Sinisalo 2022). Hakusanojen valinta oli haastavaa, koska sijaissisarus -käsitettä käytetään arkikielessä ja tutkimuksissa usein viitattiin sijaisperheiden ”omiin” lapsiin ja nuoriin (Airo & Säles 2018, 41–42). Rinnastimme opinnäytetyössämme sijaissisarouden vertaissisaruuuteen, uussisaruuuteen sekä sijaisperheiden kontekstissa samassa sijaisperheessä asuviin lapsiin, joiden välillä ei ollut biologista sidettä.

Laadimme sisäänotto- ja poissulkukriteerit kuvailevaa kirjallisuuskatsaustamme varten (taulukko 1). Sisäänotto- ja poissulkukriteereitä laatiessamme päädyimme ratkaisuun, että aineistot olisivat vähintään vuonna 2001 julkaistuja. Halusimme pitää aikarajotteena 2001- vuotta, että aineistojen asiat olisivat ajankohtaisia ja toisaalta emme halunneet suurentaa vuosilukua, että aineistoja olisi tarpeeksi tutkittavaksi. Rajasimme sisäänottokriteereihimme vertaisarvioitui- tai väitöskirja -tasoiset tutkimukset, koska pidimme niitä tutkimuksien laadunvarmistuskeinona. Sisäänottokriteerimme mukailen etsimme aineistoja maksuttomista sähköisistä tietokannoista. Sisäänottokriteerinä oli myös se, että tutkimus käsittelee tutkimuskysymyksemme aihetta. Hyväksyimme vain suomen- ja englanninkieliset tutkimukset.

Taulukko 1. Tutkimuksen sisään- ja poissulkukriteerit.

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Julkaistu vuonna 2001–2022	Julkaistu vuonna 2000 tai vanhempi
Tutkimus on vertaisarvioitu tai väitöskirja	Tutkimus ei ole vertaisarvioitu tai väitöskirja
Koko teksti luettavissa ja ilmainen	Tutkimus ei ole luettavissa kokonaan tai on maksullinen
Tutkimus käsittelee tutkimuskysymyksen aihetta	Tutkimus ei käsittele tutkimuskysymyksen aihetta
Suomen- ja englanninkieliset tutkimukset	Muut vieraskieliset julkaisut (lukuunottamatta Suomi ja Englanti)

Koehauilla testataan ja tarkennetaan hakusuunnitelmaa, jotta tutkija voi tehdä tarvittavia muutoksia hakusuunnitelmaan, ennen varsinaisia hakuja, jotta tutkimuksen kannalta relevantteja hakutuloksia saadaan (Airo & Säles 2018, 41–42). Aloitimme aineistohaut toukokuussa 2022 tekemällä eri hakulausekkeilla koehakuja erilaisissa tietokannoissa, kuten Oula- Finnassa, Finnassa, Google scholarissa, tiede ja tutkimus.fi, julkarissa sekä Ericissä. Koehauilla varmistimme, että tutkimusaineistoa löytyy riittävästi lopulliseen aineiston valintaan. Aluksi pohdimme suomen ja englannin kielen hakusanoja, jotka liittyivät tutkimuskysymykseemme. Hakusanojen valitsemisen jälkeen muodostimme hakulausekkeitä käyttämällä Boolean operaattoreita AND, OR ja NOT sekä fraasihakua ja katkaisumerkkiä. Tämän jälkeen teimme koehakuja hakulausekkeilla eri tietokannoissa. Koehaun perusteella saimme tarkennettua edelleen aiheeseen sopivia hakusanoja. Tarkennuksissa kaven- simme hakulausekkeitä yksinkertaisemmiksi, sillä aikaisemmalla hakulausekkeella "(Sisar* OR Si- sarussuh*) AND (perheko* OR perhehoi* OR sijaishuolt*)" emme saaneet koehauissa tuloksia. Koehaun perusteella varsinaiseen hakuun valikoituivat hakulausekkeet, jotka ovat esiteltynä taulu- kossa 2. Käytimme eri hakulausekkeitä eri tietokannoissa, sillä tietokannoissa on eroa hakusanojen hyväksymisessä.

Taulukko 2. Hakulausekkeet.

Hakulausekkeet
<p><i>Suomenkieliset:</i></p> <p>(Sijaissisaruu* OR sisaruu*) AND (merkity*)</p> <p>(Sisaruu*) AND (sijaishuolto)</p> <p>(Sijaisper*) AND (Sisarussuh*)</p> <p>(perhehoito) AND (sisaruu*)</p> <p>(Perhehoi*) AND (sijoi*)</p> <p>(uusperhe) AND (lapsi)</p>
<p><i>Englanninkieliset:</i></p> <p>(Foster care) AND (Siblings)</p>

5.3 Valittu aineisto

Tutkimuksemme aineistoksi valikoituivat ne artikkelit, jotka vastasivat tutkimuskysymykseemme. Artikkelit valikoituivat ensin niiden otsikon perusteella, jonka jälkeen karsimme valikoituneita aineistoja tiivistelmän ja lopulta koko tekstin perusteella. Kirjallisuuskatsauksemme aineisto muodostuu näistä jäljelle jääneistä aineistoista. (Marjamaa & Sinisalo 2022.) Taulukossa 3 esitellään, kuinka monta hakutulosta kustakin tietokannasta saatiin ja miten aineistosta on karsittu tutkimuksia, jotka eivät vastaa tutkimuskysymykseen.

Taulukko 3. Valittujen aineistojen määrä aineistohaun eri vaiheissa.

Tietokanta ja hakulauseke	Hakutulokset	Hyväksytty otsikon perusteella	Hyväksytty abstraktin perusteella	Hyväksytty koko tekstin perusteella
Finna (Sijaissaruus* OR sisaruus* AND merkity*)	40	4	2	1(Rannikko)
Finna (Uusperhe AND lapsi)	20	1	1	1 (Ritala-Koskinen)
Julkari (Sijaisper* AND Sisarussuh*)	24	5	2	0
Oula-Finna (Perhehoi* AND sijoi*)	31	1	1	1(Kallinen väitöskirja)
Eric (Foster care) AND (siblings)	462	3	0	0
Google scholar (Sisaruus* AND sijaishuolto)	96	6	2	1(Kallinen)

Taulukossa 4 esitellään tutkimukseen valikoitunut aineisto. Kaikki tutkimukseen valikoituneet aineistot ovat suomenkielisiä, sillä yksikään englanninkielinen tutkimus ei läpäissyt sisäänottokriteereitämme eikä vastannut tutkimuskysymykseen. Aineistoksi valikoitui lopulta neljä tutkimusta, joista kaikki käsittelevät sisarusuhteita sijaisperheissä.

Taulukko 4. Tutkimukseen valikoitunut tutkimusaineisto.

Julkaisu	Tekijä(t)	Julkaisupaikka ja vuosi	Tutkimusaihe
Yhteinen ja erillinen lapsuus: sisarusten sosiaalistava merkitys	Rannikko, Ulla	Tampere University Press, 2008.	Sisarusten merkitys lapsen sosiaaliselle kehitykselle.
Perhehoitoon sijoitettujen lasten antamat merkitykset kodilleen ja perhesuhteilleen	Kallinen (os. Hämäläinen), Kati	Helsinki: Väestöliitto, 2012.	Sijoitettujen lasten kodille ja perhesuhteille antamia merkityksiä.
Perhehoitolasten sisarusuhteet sekä vertaissuhteet sijaisperheessä	Kallinen, Kati	Nuorisotutkimus, 2018.	Perhehoitolasten suhteet sisaruksiinsa ja sijaisperheessä asuviin lapsiin ja nuoriin.
Mikä on lapsen perhe? – Tulkintoja lasten uusperhesuhteista	Ritala-Koskinen, Aino	Sosiaalipolitiikan laitos, 2001.	Lasten uusperhesuhteet ja niiden moninaisuus.

5.4 Valitun aineiston kuvaus

Rannikon (2008) tutkimus on akateeminen väitöskirjatutkimus, joka kartoittaa vanhemman sisaruksen merkitystä pienen lapsen sosiaalisessa kehityksessä. Rannikko on tehnyt tutkimuksestaan kolmiosaisen, jonka ensimmäinen osuus on survey-kysely, jonka tarkoituksena on selvittää, millaista prososiaalista toimintaa ja jäljittelyä esiintyy sisarusten välillä. Toisessa ja kolmannessa osassa Rannikko pyrkii ymmärtämään erilaista sisarussuhdetta, jossa sisarusten välinen ikäero on suuri. Rannikon tutkimuksen tulokset käsittelevät muun muassa kiintymyssuhteen syntymistä sisarusten välille. (Rannikko 2008, 4.)

Kallisen (os. Hämäläinen) (2012) väitöskirjatutkimuksessa selvitetään perhehoitoon sijoitettujen lasten kodilleen ja perhesuhteilleen antamia merkityksiä. Tutkimuksessa tuodaan esiin lasten nä-

kökulmaa. Tutkimusta varten on haastateltu perhehoidossa eläviä 8–12-vuotiaita lapsia. Tutkimuksen tuloksista selviää muun muassa se, että lasten perhesuhteet entisessä ja nykyisessä ovat sidoksissa toisiinsa ja neuvoteltavissa. Kallisen tutkimuksessa todetaan, että perhesuhteissa tapahtuneet muutokset olivat kaiken kaikkiaan merkittävämpiä lapsille, kuin muutokset kodin suhteen. Kallisen tutkimuksen tulokset osoittavat, että sijaisperhesuhteet jäävät usein verisiteiden varjoon. (Kallinen 2012.)

Kallisen (2018) vertaisarvioidussa nuorisotutkimuksessa on haastateltu perhehoidossa eläviä lapsia heidän sisarusuhteistaan ja perhesuhteistaan. Kallisen nuorisotutkimuksen tulokset osoittavat, että perhehoitolapset tarvitsevat tukea näiden suhteiden ylläpitämiseen aikuisen taholta. (Kallinen 2018, 4.)

Ritala-Koskisen (2001) väitöskirjatutkimus koskee lasten uusperhesuhteita. Ritala-Koskisen väitöskirjassa keskitytään niin lasten, kuin lasten kanssa työskentelevien asiantuntijoidenkin näkökulmaan uusperhesuhteista. Ritala-Koskinen on haastatellut uusperheen lapsia sekä uusperheissä työskenteleviä asiantuntijoita tutkimukseensa. (Ritala-Koskinen 2001.)

5.5 Aineiston analysointi

Toteutimme tämän tutkimuksen aineiston analysoinnin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä, sillä tämän tutkimuksen tarkoituksena on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus siitä, millainen merkitys sijaisisaruuudella on lapsen elämään ja laadullisen aineiston aineistolähtöisen analyysitavan tarkoituksena on luoda selkeyttä aineistoon, jotta voidaan lopulta tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. Aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä pyritään järjestämään aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon niin, että sen informaatio pysyy samana. Aineistolähtöisellä analyysillä luodaan selkeyttä aineistoon, jotta tutkittavasta ilmiöstä voidaan tehdä luotettavia ja selkeitä johtopäätöksiä. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin tarkoituksena on luoda tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Aineiston laadullinen käsittely perustuu siihen, että aineisto hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja kootaan uudestaan uudella tavalla loogiseksi. Aineiston analyysia tehdään jokaisessa tutkimusprosessin vaiheessa laadullisissa tutkimuksissa. Toteutimme aineistolähtöisen laadullisen aineiston analysoinnin kolmivaiheisella prosessilla, jossa aineisto redusoidaan eli pelkistetään, klusteroidaan eli ryhmitellään ja lopuksi abstrahoidaan eli luodaan teoreetti-

set käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 108, 122–127.) Kävimme tutkimusaineiston kokonaisuudessaan läpi ja etsimme aineistoista sellaiset kohdat, jotka vastasivat tutkimuskysymykseen. Teimme aineiston redusointia varten muistiinpanoja ja alleviivasimme aineistosta kohtia, jotka vastasivat tutkimuskysymykseemme. Tiivistimme ja pilkoimme aineistosta löytynyttä tietoa ja kirjasimme pelkistetyt ilmaukset ylös. Taulukossa 5 on esimerkkejä alkuperäisilmausten pelkistämisestä.

Taulukko 5. Esimerkkejä alkuperäisilmauksen pelkistämisestä.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
"Hyvien sisarussuhteiden vaaliminen voi olla erittäin tehokas tapa edistää moraalin kehittymistä ja myönteistä, sosiaalista käytöstä. Siitä voi hyvin olla hyötyä lasten koko elämän ajan". (Rannikko 2008, 13.)	Hyvien sisarussuhteiden vaaliminen edistää moraalin kehittymistä, myönteistä, sosiaalista käytöstä ja siitä voi olla hyötyä koko elämän ajan.
Lapset toivat kuitenkin myös esiin sijaisperheen vertaissuhteiden samankaltaisuuden sisarussuhteiden kanssa. Osa lapsista koki sijaisperheen oman lapsen ja toisen sijoitetun lapsen ikään kuin sisarukseksi. (Kallinen 2018, 12.)	Lapset voivat kokea sijaisperheen toisen sijoitetun lapsen sisarukseksi.
Jos lapsi oli ollut sijoitettuna perheeseen jo useamman vuoden, vertaissuhteet sijaisperheessä olivat sekä pysyneet että jatkuneet ja nämä suhteet muistuttivat läheisyydessään monella tapaa sisarussuhteita. (Kallinen 2018, 12.)	Lasten vertaissuhteet muistuttivat läheisyydellä sisarussuhteita, jos vertaissuhde oli pysynyt ja jatkunut useamman vuoden.

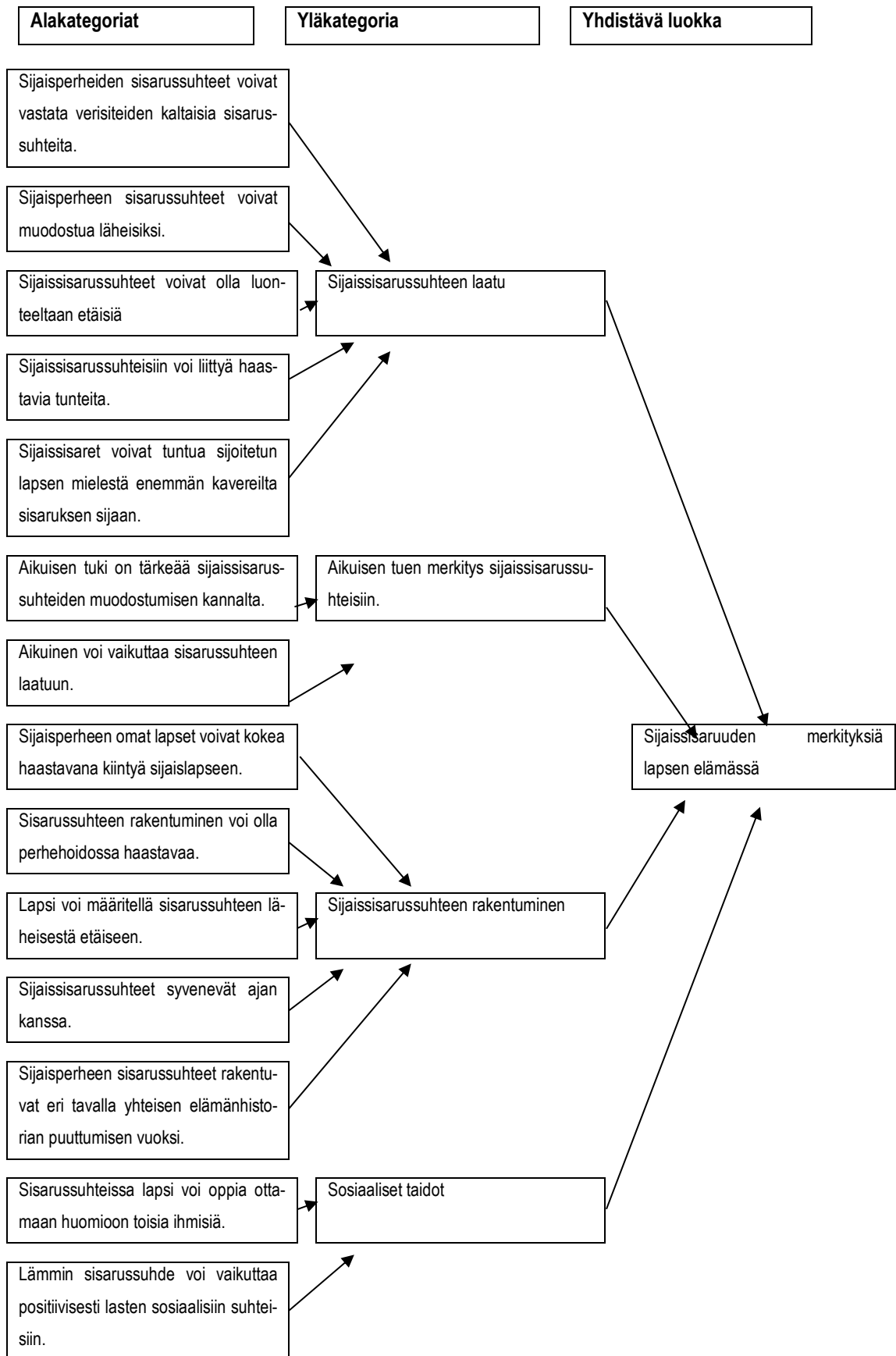
Seuraava vaihe on klusterointi eli ryhmittely. Klusterointivaiheessa pelkistetyistä ilmauksista etsitään samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään eri luokiksi, joista muodostuvat alaluokat. Alaluokat nimetään sisältöä kuvaavalla nimellä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124). Teimme taulukon, johon liitimme pelkistetyt ilmaukset ja ryhmittelimme ne eri alaluokkiin. Pelkistetyistä ilmauksista muodostui yhteensä 14 alaluokkaa. Taulukossa 6 on supistettu esimerkki pelkistettyjen ilmausten klusteroinnista.

Taulukko 6. Esimerkki pelkistettyjen ilmausten klusteroinnista.

Pelkistetty ilmaus	Alakategoria
Hyvien sisarussuhteiden vaaliminen edistää moraalin kehittymistä, myönteistä, sosiaalista käytöstä ja siitä voi olla hyötyä koko elämän ajan.	Lämmin sisarussuhde voi vaikuttaa positiivisesti lasten sosiaalisiin suhteisiin.

<p>Lämmin sisarusuhde vaikuttaa olevan yhteydessä myös hyviin kodin ulkopuolisiin toverisuhteisiin.</p> <p>Lämpimässä ja hyvässä sisarussuhteessa lapsi oppii luottamaan positiivisen toverisuhteen mahdollisuuteen. Lapsi oppii hyödyntämään sisarusten kanssa opittuja sosiaalisia kykyjä toverisuhteissa.</p>	
--	--

Kolmas vaihe eli abstrahointi tarkoittaa aineiston käsitteellistämistä, jossa erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Alakategorioita yhdisteltiin yläkategorioihin niin kauan kuin se oli järkevää aineiston sisällön kannalta. Yläkategorioille annettiin sitä kuvaava nimi ja lopulta yläkategorioita muodostui kolme kappaletta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 125.) Yhdistäväksi luokaksi muotoutui sijaissisarouden merkitys lapselle. Yläkategorioiksi muodostuivat sijaissisarussuhteen laatu, aikuisen tuen merkitys sijaissisarussuhteeseen, sijaissisarussuhteen rakentuminen sekä sosiaaliset taidot. (Kuvio 1).

KUVIO 1. Aineiston abstrahointi. Kuvaus sijaissisarouden merkityksestä lapselle.

5.6 Luotettavuus ja eettisyys

Aiheen valinnassa on tärkeää tunnistaa mahdolliset kirjallisuuskatsauksen aiheeseen kohdistuvat ennako-oletukset, sillä tietoa täytyy pystyä tuottamaan objektiivisesti (Niela-Vilén & Hamari 2016, 24). Työ on tehty yhteistyössä toisen opinnäytetyön tekijän työpaikan kanssa, joten pidimme tärkeänä, että toinen opinnäytetyön tekijöistä ei tiennyt sijaissisaruuudesta ennalta juuri ollenkaan. Haavoittuvaisen ryhmän, kuten sijoitetut lapset, tutkimisessa monet eettiset kysymykset nousevat esiin (Hämäläinen 2012, 87). Osaksi tästä syystä päädyimme sulkemaan pois sijoitettujen lasten haastatteleminen ja toteuttamaan tutkimuksemme kirjallisuuskatsauksena, jotta pystyimme ilman haastatteluja tarkastelemaan sijaissisaruuutta. Käytimme lasten äänen kuuluviin saamiseksi aikaisempia tutkimuksia, joissa sijoitettuja lapsia on haastateltu.

Teimme tutkimuksemme aineistojen hakuun hakusuunnitelman, sillä hakuprosessi on kirjallisuuskatsauksen luotettavuuden kannalta keskeisin vaihe. Kirjallisuuskatsauksessa on tärkeää, että hakusuunnitelma ja hakuprosessi on kuvattu huolellisesti, jotta menetelmä on toistettavissa (Marjamaa & Sinisalo 2022). Hakuprosessissa tehdyt virheet johtavat vääristyneisiin johtopäätöksiin. (Niela-Vilén & Hamari 2016, 25). Aineiston valinnat teimme yhdessä, käyden samalla jatkuvaa dialogia aineiston luotettavuudesta ja sopivuudesta tutkimuskysymykseemme. Kirjallisuuskatsauksen aineiston käsittely voidaan toteuttaa yhden tutkijan toimesta, mutta luotettavuutta lisää se, että tutkimus tehdään yhteistyössä toisen tutkijan kanssa (Kangasniemi & Pölkki 2016, 80). Olemme käyttäneet pääosin tutkimuksessamme elektronisia aineistoja, joissa riskinä on, etteivät kyseiset aineistot ole tulevaisuudessa saatavilla, joka voi vaikuttaa tutkimuksen toistettavuuteen. Negatiivisesti aineiston luotettavuuteen voi vaikuttaa myös se, että olemme valikoineet tutkimukseemme pelkästään maksuttomia lähteitä, jonka vuoksi ulkopuolelle on voinut jäädä aineistoa, jota muuten voisimme hyödyntää tutkimuksessamme. Tutkimuksemme luotettavuutta puoltaa se, että mukaan ottamamme tutkimukset ovat käyneet läpi vertaisarvioinnin prosessin (Niela-Vilén & Hamari 2016, 26).

Tutkimuksemme tulee noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistusten mukaan tieteellinen tutkimus voi olla hyväksyttävää ja luotettavaa ja sen tulokset uskottavia vain, jos tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Hy-

vään tieteelliseen käytäntöön kuuluen noudatamme tutkimuksessa rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimuksen tuloksien tallentamisessa ja esittämisessä sekä käyttämiemme tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Huomioimme muiden tutkijoiden työt ja saavutukset asianmukaisella tavalla ja viittaamme heidän julkaisuihinsa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Emme plagioi toisten tekstiä omanamme, emmekä vie kunniaa muiden tutkijoiden tuloksilla, vaan annoimme niille kuuluvan arvon omassa tutkimuksessamme. Tutkimuksemme tuloksia emme kaunistele vaan yleistämme niitä kriittisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 26.)

Tutkimuksemme luotettavuutta käsittelemme uskottavuuden, siirrettävyyden ja luotettavuuden käsitteiden avulla. Kokosimme tutkimuksen tueksi tietoperustan, joka toimi tutkimuksen runkona suunnittelu, toteutus ja analysointi vaiheessa. Tulemme vertaamaan ja reflektoimaan saamiamme tutkimustuloksia tietoperustaamme. Siirrettävyydellä tarkoitamme tutkimustuloksien siirtämistä toiseen kontekstiin riippuen siitä, miten samankaltaisia tutkittu ympäristö ja sovellusympäristö ovat. Luotettavuutta lisää laadullisessa tutkimuksessa tutkijan yksityiskohtainen selostus tutkimuksen toteuttamisesta, joten pyrimme koko tutkimuksen ajan selostamaan mitä teemme missäkin tutkimusprosessin vaiheessa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 162).

6 SIAISSISARUUDEN MERKITYKSELLISYYS

6.1 Sijaissisarussuhteen rakentuminen

Sijoitetut lapset joutuvat sopeutumaan sijoituksen jälkeen uuteen kotiin, perhekulttuuriin asuinympäristöön ja mahdollisesti myös heille entuudestaan tuntemattomaan sijaisperheeseen (Kallinen 2018, 14). Ritala-Koskisen (2001) tutkimuksessa kerrotaan, että lasten suhde uusiin sisaruksiin rakentuu eri tavalla, sillä lapsille ei ole rakentunut yhteistä elämänhistoriaa, koska he eivät ole biologisten sisarusten tapaan kasvaneet alusta asti yhdessä (Ritala-Koskinen 2001, 162). Uuden lapsen saapuminen perheeseen vaikuttaa koko sijaisperheeseen, jolloin kaikki perheenjäsenet joutuvat etsimään uuden, oman paikkansa ja varmistamaan oman asemansa sijaisperheessä. Sijaiskotiin tultaessa lasten menneisyys ja historia kulkeutuvat heidän mukanaan sijaiskotiin. Menneisyyden sidokset näkyvät siinä, että lapset eivät helposti neuvottele sisarussuhteita ensisijaisiksi suhteikseen, sillä niistä puuttuu verisidos. (Kallinen 2012, 174.) Uusista sisarussuhteista seuraa se, että lapset joutuvat jakamaan itselleen aiemmin vieraan lapsen kanssa kodin, vanhempansa ja joskus myös tavaransa ja huoneensa (Ritala-Koskinen 2001, 197). Lapset muodostavat uusia perhesuhteita sijaisperheessä asuviin toisiin lapsiin (Kallinen 2018, 15). Uusien sisarusten välinen suhde on tavallisia sisarussuhteita enemmän kiinni henkilöistä ja heidän keskinäisistä suhteistaan (Ritala-Koskinen 2001, 162).

Sijaisperheen lapsilta ei voida odottaa tai vaatia keskinäisen sisarussuhteen rakentumista (Ritala-Koskinen 2001, 199). Sijaishuoltoon siirtyminen tuo mukanaan vertaissuhteita lasten elämään ja ne tulevat annettuina, ilman lapsen omaa valtaa (Kallinen 2018, 15). Kahden alun perin toisilleen vieraan lapsen välinen myönteinen sisarussuhde on mahdollinen, mutta se voi kehittyä yhtä lailla hauraaksi ja haavoittuvaksi vertaissuhteeksi, joka sisältää paljon varauksia (Ritala-Koskinen 2001, 199; Kallinen 2018, 15). Uusissa perhetilanteissa sisarussuhde rakentuu usein enemmän arkisena sisaruutena, kuin lasten keskinäisenä läheiseksi kokemana sisarustunteena (Ritala-Koskinen 2001, 199). Lapset voivat neuvotella sijaisperhesuhteitaan monimerkityksellisiksi, eli läheisistä ja tärkeistä suhteista etäisiin suhteisiin (Kallinen 2012, 173).

Sijaisperheen lasten väliset sisarussuhteet voivat muuttua ajan myötä merkityksellisemmiksi ja usein lasten väliset vertaissuhteet muistuttavat läheisyydellään sisarussuhteita, jos lapsi on ollut

sijoitettuna samaan sijaisperheeseen useamman vuoden ja vertaissuhteet ovat jatkuneet ja pysyneet samana tämän ajan. Sijoitettujen lasten välisiä suhteita vahvistaa yhteinen, jaettu elämänhistoria. (Kallinen 2018, 12; Kallinen 2012, 174.) Verisiteen kaltaisen suhteen muodostumisessa keskeistä on ajan ja yhdessä tekemisen ulottuvuus (Kallinen 2012, 174). Kallisen (2018) tutkimuksessa kuvataan tekijöitä, jotka edesauttavat lasten kokemusta läheisestä, sukulaissuhteen kaltaisesta perhesuhteesta. Näitä tekijöitä ovat ajan lisäksi esimerkiksi perheen yhteisiin rituaaleihin osallistuminen ja lasten välinen myönteinen suhde. (Kallinen 2018, 12.)

Sijoituksen päättymisen uhan vuoksi sijaisperheen omien lasten voi olla vaikeaa kiintyä sijoitettuihin lapsiin. Sijaisperheen biologisten lasten väliset suhteet sijaisperheessä asuviin muihin lapsiin tai nuoriin voivat olla sijoituksen päättymisen uhan vuoksi hauraita ja haavoittuvia. Vertaissuhteet sijaisperheessä voivatkin olla toisaalta mahdollisesti palkitsevia, mutta ne ovat usein myös epävakaita. Sijaisperheen omien lasten voi olla haastavaa hyväksyä sijoitetun lapsen saapumista perheeseensä. (Kallinen 2018, 12–13.)

6.2 Sijaissisarussuhteen laatu

Suhteet samassa sijaisperheessä asuviin lapsiin ja nuoriin ovat keskeinen osa sijoitetun lapsen tai nuoren elämää. On mahdollista, että sijaisperheiden sisarusuhteet tuntuvat lapsesta samalta, kuin verisiteiden kaltaiset sisarusuhteet. (Kallinen 2018, 12, 17.) Lapsille on mahdollista neuvotella suhteet sijaisperheen muihin lapsiin verisiteiden kaltaisiksi suhteiksi omien valintojensa kautta sekä nimeämisen, eli siskoksi tai veljeksi kutsumisen avulla. Tällöin lapset saattavat kokea sijaisperheessä asuvat muut lapset sisaruksikseen. (Kallinen 2012, 167; Kallinen 2018, 7.) On kuitenkin todettu, että usein tilanteessa, jossa sijoitetulla lapsella on biologisia sisarusuhteita, hän kokee toisten sijoitettujen lasten kuuluvan perheeseensä, mutta tärkeysjärjestyksessä omien sisarusten jälkeen (Kallinen 2018, 10). Joissakin tapauksissa, esimerkiksi Kallisen (2012) tutkimuksessa lapset ovat kokeneet niin biologiset, kuin sijoitetutkin lapset sisaruksikseen, eivätkä ole tehneet erotelua sen suhteen, onko suhde verisiteiden kaltainen sisarusuhde vai sijaissisarussuhde. Lapsille on usein helpompaa ja luontevampaa neuvotella sijaissisarussuhde kuin sijaisvanhemmuussuhde verisiteen kaltaiseksi suhteeksi. Tämä kertoo siitä, että lapsilla voi olla tarve neuvotella itselleen edes jotain sijaisperhesuhteita verisiteitä vastaaviksi suhteiksi. Verisiteeseen perustuvan suhteen

kaltaiseksi suhteeksi muodostumisessa auttavat korvaavuus, aika, fyysinen läheisyys, yhdessä tekeminen, nimeämisen voima sekä se, että lapsi kokee olevansa lähellä menneisyyttä ja omia juuriaan. (Kallinen 2012, 165, 167.) Ainoille lapsille uudet sisarussuhteet voivat olla merkittäviä leikkivereita ja yksinäisyyden poistajia (Ritala-Koskinen 2001, 162). Sijaisperheen sisarussuhde voi olla turvallinen arkisuhde, joka koostuu mukavasta yhdessä tekemisestä sijaisperheen kesken. Mukavia asioita voivat olla esimerkiksi yhdessä leikkiminen, pelaaminen sekä yhteiset harrastukset. (Kallinen 2012, 159.)

Vaikka sijaisisarussuhde voi olla luonteeltaan verisiteen kaltainen suhde, ovat lapset kuvailleet samassa perheessä asuvia sijaislapsia Kallisen (2018) tutkimuksessa etenkin tärkeiksi ja mukaviksi leikkikavereiksi, joiden kanssa tehdään mukavia asioita (Kallinen 2018, 10). Myös Ritala-Koskinen (2001) tutkimuksessa todetaan, että joskus uusperhe eli tässä tapauksessa sijaisperhe tuo lapsille mukanaan hyviä kavereita (Ritala-Koskinen 2001, 198–199). Yhdessä tekeminen koetaan usein lasten puheissa tärkeäksi puhuttaessa sijaisperheen sisarussuhteista (Kallinen 2018, 12).

Vaikka sijaisperheen sisarussuhteet voivat muodostua verisiteen, tai kaverisuhteen kaltaisiksi suhteiksi, voivat ne myös muodostua etäisiksi ja kielteisiä tunteita sisältäviksi suhteiksi (Kallinen 2018, 12). Sijaisperheessä koettuihin etäisiin sijaisisarussuhteisiin voi liittyä niiden väliaikaisuuden ulottuvuus. Lasten voi olla vaikeaa olla niin sanotusti täysillä mukana näissä suhteissa, sillä he voivat määritellä sijaisperheen suhteet väliaikaisiksi, sillä he voivat toivoa ja uskoa palaavansa pian takaisin entisen, verisiteistä muodostuvan perheensä luokse. Sijaisperheiden suhteita voi siis kuvastaa lasten ajatus niiden ”sijais”- luonteesta. Aikaisemmin mainittu turvallinen arkisuhde ei aina takaa läheisyyden kokemusta sijoitettujen lasten välillä. Etäisyyden tunne toisiin sijoitettuihin lapsiin ei siis aina poistu turvallisuuden tunteen luomisella, mutta etäinen suhde voi ajan kuluessa kehittyä läheisemmäksi. Lapsi voi haluta myös itse pitää suhteet toisiin sijaisperheen lapsiin etäisenä, koska ajattelee verisiteiden olevan itselleen merkityksellisempiä. Etäisissä suhteissa keskeistä on se, että lapsi kokee itsensä tai toiset sijoitetut lapset erilaisiksi ja vieraisiksi. Sijaisperheessä eri perheenjäsenet voivat vahvistaa lapsen vierauden tunnetta, vaikka lapsi haluaisi kuulua perheeseen, joku perheenjäsen tai koko perhe voivat olla esteenä sille. Sijaisperheissä lasten väliset suhteet voivat jäädä eri syistä etäisiksi, mutta etäisissä suhteissa korostuu yleensä sijoitetun lapsen erilainen asema sijaisperheessä muihin sijaisperheen jäseniin verrattuna. (Kallinen 2012, 169, 175.)

Sijaisperheen vertaissuhteet voivat olla etäisten suhteiden lisäksi myös vahingollisia lapselle ja vertaissuhteet voivat muodostua ristiriitaisiksi (Kallinen 2018, 13, 15). Sijoitetun lapsen suhde sijaisperheen muihin lapsiin voi olla myös sosiaalisen pakon sanelema, joka voi näkyä siinä, että lapsi kutsuu sijaissisarusta sisarukseksi, koska muutkin tekevät niin (Kallinen 2012, 167). Arkielämässä sisarussuhteessa sisarusten välillä on kilpailua ja kateutta, mutta kilpailu ja kateus voivat korostua etenkin uusien sisarusten kesken (Ritala-Koskinen 2001, 197). Vertaissuhteisiin kuuluvat riidat, jotka voivat olla luonnollisia vertaissuhteisiin liittyviä riitoja (Kallinen 2018, 12).

6.3 Sosiaaliset taidot

Sisarussuhde, joka tasapainottelee hoivaamisen ja konfliktien välillä, voi tarjota lapselle erinomaisen mahdollisuuden oppia ymmärtämään toisten ihmisten tunteita ja näkemyksiä. Lisäksi lapsella on mahdollisuus oppia sisarussuhteiden avulla hallitsemaan vihaansa ja ratkaisemaan ongelmalanteita. Lapsi voi oppia myös sisarussuhteiden avulla huolehtimaan toisista ihmisistä. (Rannikko 2008, 12.) Lapsen sosiaalisen kehityksen kannalta sisaruksilla on erityinen ja erilainen vaikutus, kuin vanhemmillä. Sisarussuhteissa lapsi voi oppia esimerkiksi erilaisia sosiaalisia sääntöjä, jotka liittyvät omistamiseen, oikeudenmukaisuuteen ja jakamiseen. (Rannikko 2008, 33.)

Lapsen kokemassa lämpimässä ja hyvässä sisarussuhteessa lapsi voi oppia luottamaan positiivisen toverisuhteen mahdollisuuteen. Lapsi voi lisäksi oppia hyödyntämään sisarusten kanssa opittuja prososiaalisia kykyjä toverisuhteissa. Lapsen kokema vaikea sisarussuhde voi taas osaltaan vaikuttaa negatiivisesti lapsen toverisuhteisiin, sillä se saattaa kehittää negatiivisia asenteita muita ihmisiä ja varsinkin ikätovereita kohtaan. Lämmin sisarussuhde voi siis olla yhteydessä hyvin kodin ulkopuolisiin toverisuhteisiin. Hyvien sisarussuhteiden vaaliminen voi olla tehokas tapa edistää lapsen moraalien kehittymistä ja myönteistä, sosiaalista käytöstä, josta voi olla hyötyä koko lapsen elämän ajan. (Rannikko 2008, 35.)

6.4 Aikuisen tuen merkitys sijaissisarussuhteisiin

Perhehoitolaisten suhteita sijaisperheessä asuviin lapsiin tai nuoriin on tuettava aikuisen taholta. Aikuisella on mahdollisuus tukea ja mahdollistaa lapselle tärkeitä ihmissuhteita sijaisperheessä.

Lasten perhesuhteiden laatuun eivät vaikuta pelkästään lapset itse, vaan aikuisella on mahdollisuus tukea lapsia läheisiin ihmissuhteisiin. Lapset voivat itsenäisesti määritellä itse itselleen tärkeitä perhesuhteita, mutta aikuisella on valtaa näiden suhteiden toteuttamisen näkökulmasta. Esimerkiksi lasten välisen yhteydenpidon mahdollistaminen perhehoidossa on aikuisen tehtävä. Aikuisen tuki ja lasten näkemysten kuuleminen sijaissisarussuhteissa on merkittävää sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta. (Kallinen 2018, 16,17.) Sijaissisarussuhteiden tukeminen on tärkeää, sillä sijaissisarussuhteiden toimivuus näyttäytyy osana koko sijaisperheen hyvinvointia (Ritala-Koskinen 2001, 197). Aikuisen vallasta huolimatta, lapset voivat itse määritellä itselleen tärkeitä perhesuhteita läheisestä etäiseen (Kallinen 2018, 15).

Kuten aiemmin on mainittu, lasten välisissä vertaissuhteissa sijaisperheessä tulee korostuneesti esiin aikuisen valta määritellä, säädellä ja ylläpitää lasten välisiä suhteita (Kallinen 2018, 13–14). Aikuisilla on merkittävä rooli sisarussuhteiden rakentumisen kannalta. Lasten välinen arkinen sisarus eli samojen asioiden jakaminen ja yhdessä eläminen jäsentyvät sisarusten keskinäisen kilpailun kautta ja kilpailusuhteen keskellä vanhemmilla on keskeinen paikka niin huomion kuin materiankin jakajina. Sijaisperheen vanhempien vaikutus sijaisperheen lasten väliseen kilpailuun on vahva ja vanhemmilla onkin velvollisuus auttaa lapsia heidän keskinäisen suhteensa muodostumisessa osoittamalla lapsille tasapuolisuutta. Kilpailu liittyy nimittäin usein siihen, miten vanhemmat jakavat lapsille rakkautta ja huomiota, mutta myös erilaisia tavaroita, vapauksia, oikeuksia ja velvollisuuksia. Kilpailu sisarusten välillä syntyy tasapuolisuuden vaatimuksesta, jonka toteutumista lapset tarkkailevat erityisellä tavalla. (Ritala-Koskinen 2001, 198–199.) Mikäli vanhemmat kohtelevat lapsia eriarvoisesti, se heijastuu sisarussuhteisiin. Lapsi vertailee usein saamansa avun ja huomion määrää siihen, mitä sisarukset vanhemmiltaan saavat. Vanhempien käyttäytyminen voi olla vaikutuksessa lasten väliseen keskinäiseen kilpailuun. Sisarusten kilpailuhenkistä käyttäytymistä pitävät siis yllä vanhempien puolueellinen suosiminen, tunne perheen sisäisen vuorovaikutuksen ulkopuolelle jäämisestä sekä perheen roolit ja leimautumiset. (Rannikko 2008, 33.) Ritala-Koskinen (2001) tutkimuksessa todetaan kuitenkin, että uusien sisarusten välisen hyvän keskinäisen sisarustunteen rakentuminen on lopulta sattumaa, jota sijaisperheen vanhemmat voivat kuitenkin edesauttaa (Ritala-Koskinen 2001, 199).

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa on tutkittu, millaisia merkityksiä sijaissisarudella on sijoitetulle lapselle. Tämän tutkimuksen perusteella sijaissisaruiden merkityksiä lapselle voidaan lähestyä neljästä eri näkökulmasta, joita ovat sijaissisarussuhteen rakentuminen, sijaissisarussuhteen laatu, sosiaaliset taidot sekä aikuisen tuen merkitys sijaissisarussuhteisiin.

Sijaissisarussuhteen rakentumisen näkökulmasta keskeinen tulos on se, että sijaissisarussuhde rakentuu eri tavalla, kuin verisiteen kaltaisessa sisarusuhteessa, sillä sijaissisaruksilla ei ole yhteistä elämänhistoriaa, joka vaikuttaa sisarusuhteiden syvenemiseen. Toinen keskeinen tulos on se, että sijaisperheen lasten väliset suhteet syvenevät ajan kanssa, eli suhde voi alkuun tuntua etäiseltä, mutta yhteisten kokemusten ja ajan myötä suhteet lasten välillä usein syvenevät. Myös Säles (2021) vahvistaa teoriaa siitä, että sijaisperheessä perhesuhteet rakentuvat hiljalleen yhdessä asumisen seurauksena, sillä yhdessä jaettu arki tuo perheenjäsenille yhteisiä kokemuksia, jonka seurauksena sijaisperheen jäsenet oppivat hiljalleen tuntemaan toisensa (Säles 2021, 10). Lisäksi Kraappa & Runtti (2019) ovat kirjoittaneet, että vaikka usein sijoituksen alussa lapsi ei koe sijoitettua lasta perheenjäsenekseen, kokemus muuttuu usein ajan kuluessa ja sijaissisarusta tulee lapsen perheenjäsen (Kraappa & Runtti 2019, 37). Säles (2021) vahvistaa tutkimustuloksia toteamalla, että sijaisperheen sisäiset, jo olemassa olevat perhesuhteet kokevat muutoksen uuden perheenjäsenen liittyessä perheeseen (Säles 2021, 10). Työyhteisön työntekijöiden on hyvä tiedostaa se, että sijaisperheisiin sijoitettujen lasten traumatausta ja aiempien kokemusten vaikuttaminen kiintymyssuhteen muodostumisessa on hyvä huomioida sijaisperheessä. Työyhteisöä voidaan kehittää niin, että työntekijät kiinnittävät huomiotaan siihen, että lasten hyvinvointi sijaisperheessä on yhteydessä aikuiselta saatavaan tukeen ja turvaan, johon kuuluu aktiivinen vanhemmuus, lapsen vahvuuksien etsiminen, sensitiivisyys sekä kyky asettua lapsen asemaan. Lapsen hyvinvointi on lisäksi yhteydessä lapsen sosiaaliseen taitavuuteen sekä pysyvyyden ja kuuluvuuden tunteeseen. Työyhteisö voi kehittää toimintaansa niin, että kiinnittää omassa toiminnassaan huomiota lapsen kuuluvuuden tunteen lisääntymiseen. Lapsen kuuluvuutta sijaisperheeseen voidaan lisätä toivottamalla lapsi tervetulleeksi perheeseen, arvostamalla lasta ja hänen perhettään antamalla lapsen osallistua ja vaikuttaa perheen arkeen ja juhlaan, kuulla ja hyväksyä lapsi tarpeineen sekä antaa lapsen osallistua yhteisön toimintaan omalla panoksellaan. (Janhunen 2018.)

Sijaissisarussuhteen laadun näkökulmasta keskeisenä tuloksena on se, että vaikka lapselle on mahdollista neuvotella sijaissisarussuhde verisiteen kaltaiseksi suhteeksi, on myös mahdollista, että suhde sijaisperheen toisiin lapsiin on ristiriitainen ja etäinen tai kaverisuhteen kaltainen suhde. Tuloksista käy ilmi se, että etäiseksi koetut suhteet sijaisperheen muihin jäseniin voivat liittyä siihen, että lapset ajattelevat elämäntilanteen olevan väliaikainen. Airo & Säles (2018) vahvistavat tutkimuksemme tuloksia siitä, että sisarusuhteen väliaikaisuus voi johtua siitä, että sisarusuhteissa ei voida samalla tavalla luottaa suhteiden pysyvyyteen, kuin ”tavallisissa” perheissä, sillä sijoitus voi päättyä tai purkautua monesta syystä (Airo & Säles 2018, 43). Säles (2021) kertoo myös, että sijaissisarussuhteissa voi ilmetä väärinkäsityksiä ja ristiriitoja yhteisten tarinoiden puuttumisen vuoksi. Sijaishuoltoapaikkojen työntekijät voivat omalla toiminnallaan lisätä lasten välistä myönteistä vuorovaikutusta ja vähentää kielteistä vuorovaikutusta, jolla voidaan vahvistaa sijaisperheen jäsenen keskinäisiä suhteita. On erityisen tärkeää lapsen hyvinvoinnin kannalta, että sijaisperheessä olisi edes yksi aikuinen, jonka puoleen lapsi voi kääntyä tarvittaessa. (Säles 2021, 11.)

Sosiaalisten taitojen näkökulmasta keskeisenä tuloksena on se, että sisarusuhde voi opettaa lapselle toisista ihmisistä huolehtimista, sosiaalisia sääntöjä, vihan hallintaa, ongelmatilanteiden ratkaisua sekä toverisuhteissa toimimista. Lisäksi sisarusuhde voi auttaa lasta ymmärtämään toisten näkökulmia ja ottamaan huomioon toisten ihmisten tunteita. Myös Airo & Säles (2018) toteavat, että sisarusuhteen myötä lapset voivat saada laajempaa näkökulmaa ihmiskohtaloihin sekä heidän valmiutensa toimia erilaisissa tilanteissa voi kasvaa. Lisäksi suvaitsevaisuus ja empaattisuuden tunteet voivat lisääntyä sisarusuhteiden myötä ja ihmissuhteen lisäksi sisarusukset voivat tarjota toisilleen emotionaalista tukea, apua ja seuraa. (Airo & Säles 2018, 43, 45.)

Sijaishuoltoyksiköiden työntekijät voivat kehittää toimintaansa ottamalla huomioon aikuisen tuen merkityksen sijaissisarussuhteissa. Aikuisen tuen merkityksen näkökulmasta sijaissisarussuhteisiin keskeisenä tuloksena on se, että aikuisen tuen avulla myönteiset sisarusuhteet ovat mahdollisia sijaisperheessä. Lasten ja koko perheen hyvinvoinnin kannalta sisarusuhteiden tukeminen perhehoidossa on tärkeää ja aikuisen toiminta vaikuttaa osaltaan sisarusuhteiden laatuun. Kososen (2007) tutkimuksessa vahvistetaan tutkimustuloksia siitä, että sisarusuhteiden pysyvyyttä voidaan tukea auttamalla lapsia rakentamaan positiivisia suhteita sisaruksiinsa, sillä sisarusuhteet voivat luoda lapselle ”turvapesän” ja vaalia siten heidän suhteensa kestävyttä (Kosonen 2007, 4-5). Heino ja Säles (2017) korostavat, että sijaissisarusten kohdalla täytyy muistaa myös yksilöllisiin tarpeisiin vastaaminen ja sijaissisaruksille tarjottavan tuen tulisi olla jatkuvasti saatavilla, monipuolista sekä lähtökohdiltaan vapaaehtoista (Heino & Säles 2017, 65). Jokainen työntekijä voi osaltaan

kehittää toimintaansa siinä, että lapsia kohdellaan tasavertaisesti sijaisperheessä, sillä tämän tutkimuksen tutkimustuloksista ilmeni, että aikuisen kohdellessa lapsia eriarvoisesti, heijastuu se suoraan sisarussuhteen laatuun. Airo ja Säles (2018) tuovat kuitenkin omassa tutkimuksessaan esiin, että sijaissisaruiden tukemisen haasteena voi olla se, että sijaisperheisiin on usein sijoitettu lapsia useasta eri perheestä, jolloin sijaisperheen arkeen vaikuttavat monet vanhemmat, sillä sijoitettujen lasten huoltajia ovat pääsääntöisesti kuitenkin heidän biologiset vanhempansa, jotka saavat päättää esimerkiksi lapsensa uskonnosta ja siihen liittyvistä tavoista. Tästä syystä haasteeksi voi muodostua se, miten sijaissisarusten välinen kiintymys syntyy ja miten sitä voidaan ylläpitää, jos lasten välillä on epätasa-arvoa, jota ei voida poistaa tai lieventää. (Airo & Säles 2018, 45.) Kehittämisen näkökulmasta on hyvä huomioida se, että tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että pitkään jatkunut sijaissisarussuhde syvenee ajan kanssa ja voi vastata verisiteen kaltaista sisarussuhdetta, eli lapset pystyvät neuvottelemaan sisarukseksi myös sellaiset lapset, joiden kanssa heillä ei ole biologista sidettä. Ammattilainen voi työskennellessään kiinnittää huomiota siihen, että sisarussuhteet, jotka ovat syntyneet sijaisperheessä jatkuvat usein yhdessä asumisen päätyttyäkin, jos sijaissisarusten välille on syntynyt vahva side, sillä todennäköisesti side tuottaa turvaa, lohtua ja yhdessä tekemistä myös täysi-ikäisenä (Säles 2021, 11).

8 POHDINTA

Opinnäytetyöprojektimme alkoi keväällä 2022 aiheen suunnittelulla ja yhteistyökumppanimme valitsemisella. Päädyimme tekemään yhteistyötä ammatillisen perhekodin kanssa, sillä toinen opinnäytetyön tekijöistä oli tällöin ammatillisessa perhekodissa töissä ja tuntui luontevalta tehdä yhteistyötä työpaikan kanssa. Prosessin aikana mietimme paljon erilaisia aiheita ja lopulta yhteistyökumppanimme toiveesta aiheeksi valikoitui sijaissisaruus. Päädyimme tekemään kirjallisuuskatsauksen, sillä sijoitettujen lasten tutkiminen muulla menetelmällä, esimerkiksi haastattelemalla, ei ollut vaihtoehto. Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä oli meille kummallekin tuntematon ja osoittautuikin alkuun haastavaksi. Perehdyimme kirjallisuuskatsaukseen kirjallisuuden ja toisten kirjallisuuskatsauksien avulla. Saimme arvokasta ohjausta opinnäytetyömme ohjaajilta kirjallisuuskatsauksen suunnitelma- ja toteutusvaiheessa.

Opinnäytetyömme on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jonka tarkoituksena on kuvailla, millaisia merkityksiä sijaissisarudella on sijoitetulle lapselle. Opinnäytetyömme tavoitteena on, että yhteistyökumppanimme voi tutkimuksemme tulosten pohjalta tarkastella ja kehittää omaa toimintaansa sijaissisarusten kanssa työskennellessään. Olemme tehneet tutkimustulosten pohjalta johtopäätökset, joissa annamme yhteistyökumppanillemme kehittämisehdotuksia työskentelyyn sijaissisarusten parissa. Lisäksi yhteistyökumppanimme voi hyödyntää tutkimuksemme tuloksia reflektoidessaan toimintaansa sijaissisarusten parissa niin, että työntekijät voivat saada lisää ymmärrystä tutkimuksen tulosten pohjalta lasten kokemuksiin sijaissisarudesta, sillä tulokset osoittavat esimerkiksi sen, että lapsen voi olla vaikeaa kiintyä sijaissisarukseen, koska sijoituksessa on usein päättymisen uhka.

Tavoitteenamme tälle opinnäytetyölle oli oman ammatillisen osaamisen syventäminen kahden sosiaalialan kompetenssin mukaisesti. Tavoitteenamme oli kehittämis- ja innovaatio-osaamisen kompetenssin pohjalta oppia suunnittelemaan ja toteuttamaan kuvaileva kirjallisuuskatsaus luotettavasti ja eettisesti sekä oppia tuottamaan ja arvioimaan tietoa sijaissisarusten hyvinvoinnin edistämiseksi. Toteutimme tutkimuksemme eettisesti niin, että suunnittelimme ja toteutimme tutkimuksemme huolellisesti. Dokumentoimme työn eri vaiheet läpinäkyvästi pitäen mielessä tutkimuksen

eettisyyden ja luotettavuuden kriteerit. Arvioimme käyttämämme lähteet ja analysoimme opinnäytetyön prosessin aikana lukuisia erilaisia tutkimustekstejä ja -julkaisuja, jonka jälkeen saimme muodostettua tutkimukseemme kattavan tietoperustan. Teimme ja dokumentoimme läpinäkyvästi aineistohakuprosessin ja aineiston analyysin, jotta tutkimus on tarvittaessa toistettavissa. Määrittelimme ja rajasimme tutkimustehtävän koskemaan sijaissisaruksia ja sisarusuhteita. Tutkimustehtävän määrittely vaati aikaa, mutta lopulta saimme määriteltyä sellaisen tutkimustehtävän, joka ei rajaa tärkeitä aiheita tutkimuksesta pois. Sijaissisaruuksia käsittelevät julkaisut olivat enimmäkseen opinnäytetyö- sekä pro gradu- tasoisia tutkimuksia. Päädyimme käyttämään ainoastaan suomenkielistä aineistoa, ja koemme sen kuvaavan parhaiten kokemustietoa suomalaisessa sosiaalijärjestelmässä. Tähän tutkimukseen valikoitunut tutkimusaineisto on luotettavaa, sillä tutkimukset ovat vertaisarvioituja- tai väitöskirjatasoisia tutkimuksia. Tutkimusaineiston valitsemisessa kiinnitimme huomiota siihen, miten tutkimustietoa pystytään soveltamaan sijaissisaruksiin, sillä tiesimme, että sijaissisaruuksista tehtyjä tutkimuksia on tehty hyvin vähän, joka kävi ilmi myös siitä, että tutkijat muun muassa Kallinen, Ritala-Koskinen sekä Rannikko ovat todenneet, että sijaissisaruuksia on tutkittu varsin vähäisesti tai sijaissisaruuksia on jätetty vähemmälle huomiolle, vaikkakin aihe on tärkeä. Ajatelimme, että vaikka tietoa löytyi sijaissisaruuksista niukasti ja hajanaisesti, onnistuimme silti kokoamaan tutkimuksen aineiston laadukkaasti. Tutkimuksen tekeminen niukasta ja hajanaisesta aineistosta kehitti tiedon soveltamista esimerkiksi uussisaruuksien rinnastaminen sijaissisaruuksien kanssa. Tutkimustuloksissa ilmeni paljon yhtäläisyyksiä tietoperustaan, mikä vahvistaa tutkimuksemme uskottavuutta. Tutkimuksemme tulokset ovat siirrettävissä toisiin ammatillisiin perhekoteihin tai sijaisperheisiin. Olemme selostaneet tarkasti koko tutkimuksen ajan, mitä teimme missäkin tutkimusprosessin vaiheessa, joka lisää tutkimuksemme luotettavuutta. Kokonaisuudessaan tutkimuksemme on luotettava, toistettavissa sekä noudattaa eettisiä ohjeita. Tässä tutkimuksessa kiinnitimme huomiota tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvään tieteelliseen käytäntöön, eli noudatimme tutkimuksemme rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimuksen tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä käyttämiemme tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Huomioimme muiden tutkijoiden työt ja saavutukset asianmukaisella tavalla ja viittasimme heidän julkaisuihinsa ammattikorkeakoulun ohjeistusten mukaisesti.

Asiakastyön osaamisen kompetenssin pohjalta halusimme kehittää omaa asiakastyön osaamista sekä ammatillista asiantuntijuuttamme sijaissisaruuksista, sillä sisarus ja sijaissisaruuksia ovat teemoja, joita sosiaalialalla kohtaa usein. Kirjallisuudesta ja tutkimuksista, joihin perehdyimme tutki-

musprosessin aikana, saamamme tiedon pohjalta tavoitteenamme oli oppia sijaissisaruu­den mer­kityksistä. Saimme tutkimusprosessin aikana kattavasti tietoa sijaissisaruu­desta ja sijaissisaruu­den merkityksistä sijoitettujen lasten elämässä. Kriittisesti soveltaen oppimaamme, voimme kehittää omaa asiakastyöosaamistaamme sijaissisararten parissa työskennellessämme.

Tutkimuksen tekeminen herätti ajatuksia sijaissisaruu­den tukemisesta sosionomin työn näkökul­masta. Ajattelimme, että ennen sijaissisaruu­teen tukemista lapsen tulee tuntea kuuluvansa per­heeseen perheenjäsenenä. Sosionomin työssä esimerkiksi ammatillisen perhekodin ohjaajana on tärkeää tiedostaa, mitä lapsen hyvinvoinnin eteen voi tehdä. Jokaisen sosiaalialalla työskentelevän aikuisen tulisi tiedostaa oma vaikutuksensa lapsen hyvinvointiin. Esimerkiksi kuuluvuuden tunnetta voidaan vahvistaa tekemällä yhdessä perheenä asioita. On myös todettu, että yhdessä tekeminen lisää sijaissisararten välistä yhteyttä ja yhteinen elämänhistoria vahvistaa sijoitettujen lasten välisiä suhteita. Aikuisen rooli tämän yhteisen historian luojana onkin erittäin tärkeä lapsen tulevaisuuden kannalta. Tutkimuksessamme on aikaisemmin nostettu esiin se, että sijaisperheessä syntyneet si­sarussuhteet jatkuvat, kuten muissakin perheissä, vielä senkin jälkeen, kun yhteinen asuminen päättyy. Mitä vahvemmat sisarussuhteet ovat, sitä todennäköisemmin ne tuottavat turvaa, lohtua ja yhteistä tekemistä myös aikuisiässä, jonka vuoksi onkin tärkeää, että aikuiset voivat osaltaan tukea lapsia turvallisiin ja vahvoihin sijaissisarussuhteisiin.

Tutkimuksemme pohjalta voimme todeta sen, että sijoitettujen lasten välisiä suhteita perhehoi­dossa olisi hyvä tutkia lisää, sillä tähän mennessä tutkimuksia sijaissisarussuhteista on tehty enem­män perheen biologisten lasten näkökulmasta. Sijoitettujen lasten välisiä suhteita perhehoidossa olisi hyvä tutkia lisää, sillä sijoitukset perhehoitoon ovat yleisiä ja tämän myötä myös sijaissisaruu­den ilmiönä on yleinen, sillä perhehoitoon on sijoitettu usein lapsia monesta eri perheestä.

9 LÄHTEET

Airo, Riikka & Säles, Emilia 2018. Sijaisperheiden sisarussuhteet: lasten tarpeista, oikeuksista – ja nakeista. Teoksessa Petrelius, Päivi & Eriksson, Pia. Uudistuva lastensuojelu – kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Hakupäivä 2.11.2022.

[Microsoft Word - Uudistuva lastensuojelu VERKKOVERSIOKSI.doc \(julkari.fi\)](#)

Araneva, Mirjam 2018. Lastensuojelun perhehoito. Helsinki: Alma Talent.

Arene 2017. Raportti. Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren. Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjänä. Hakupäivä 4.3.2022.

[arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf](#)

Bergman, Milla, Roponen, Marjaana 2017. Näe minutkin, kuule minuakin! Myös erityislasten sisarukset kaipaavat huomiota. Hakupäivä 16.9.2022

<https://www.erityinensisaruus.fi/media/sisaruusjulkaisu.pdf>

Hakkarainen, Pirjo 2007. Sijaissisaruus antaa ja ottaa. Pesäpuun lehti 1/2007. Hakupäivä 1.9.2022.

[Pesäpuun. Pysyvyyttä ja jatkuvuutta sisaruudesta. Sijaissisaruus antaa ja ottaa! Elämän helminauhaa merkityksien ketjussa - PDF Ilmainen lataus \(docplayer.fi\)](#)

Heino, Tarja & Säles, Emilia 2017. Lasten ja perheiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaava perhehoito. Kohti perhehoidon laadun vahvistamista. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Hakupäivä 10.10.2022.

[URN ISBN 978-952-302-857-9.pdf \(julkari.fi\)](#)

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hirvensalo, Marika 2022. ”Tukipylväästä – virtaheroon olohuoneessa”. Narratiivit sisarussuhteista perhehoidon sijaissisarusten ja sijoitetun lapsen elämäntarinoissa. Sosiaalityön maisteriohjelma. Pro gradu -tutkielma. Hakupäivä 2.11.2022.

[Microsoft Word - Pro gradu \(ulapland.fi\)](#)

Hämäläinen, Kati 2012. Perhehoitoon sijoitettujen lasten antamat merkitykset kodilleen ja perhesuhteilleen. Väestöntutkimuslaitos, Väestöliitto.

Janhunen, Tarja 2018. Sä oot mun- lapselle tärkeät ihmiset perhehoidossa. Hakupäivä 8.9.2022.
https://pesapuu.fi/wp-content/uploads/2018/04/Janhunen_Tarja_ja10.4.2018.pdf

Kallinen, Kati 2018. Perhehoitolasten sisarussuhteet sekä vertaissuhteet sijaisperheessä. Nuorisotutkimus 36:4. Hakupäivä 4.3.2022.
<https://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2018/4/perhehoi.pdf>

Kangasniemi, Mari, Utriainen, Kati, Ahonen, Sanna-Mari, Pietilä, Anna-Maija, Jääskeläinen, Petri & Liikanen, Eeva 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. Hoitotiede 25(4), 295. Hakupäivä 11.11.2022.
[kuvailev.pdf \(helsinki.fi\)](kuvailev.pdf (helsinki.fi))

Kangasniemi, Mari & Pölkki, Tarja 2016. Aineiston käsittely: Kirjallisuuskatsauksen ydin. Teoksessa Stolt, Minna & Axelin, Anna & Suhonen, Riitta (toim.) Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja 73/2016. Turku: Juvenes Print.

Kosonen, Marjut 2007. Pysyvyyttä ja jatkuvuutta sisaruudesta. Pesäpuun lehti 1/2007. Hakupäivä 10.9.2022.
<https://docplayer.fi/2719827-Pesapuun-pysyvyytta-ja-jatkuvuutta-sisaruudesta-sijais-sisarus-antaa-ja-ottaa-elaman-helminauhaa-merkityksien-ketjussa.html>

Kraappa, Susanna & Runtti, Leena 2019. Kokemuksia sijaissisaruudesta – sijaisperheiden biologisten lasten näkökulmasta. Turun ammattikorkeakoulu. Sosionomikoulutus. Opinnäytetyö. Hakupäivä 2.11.2022.
[kokemuksia sijaissisaruudesta \(theseus.fi\)](kokemuksia_sijaissisaruudesta (theseus.fi))

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983. Finlex. Hakupäivä 11.11.2022.
[Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX ®](Laki_lapsen_huollosta_ja_tapaamisoikeudesta_361/1983 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX ®)

Lastensuojelulaki 2007, 49§. Finlex. Hakupäivä 4.3.2022 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L10P49>

Marjamaa, Minna & Sinisalo, Riikka 2022. Kirjallisuuskatsauksen ohjaus – perustana tutkimuskysymys ja ohjaushaastattelu. Kreodi. Ammattikorkeakoulukirjastojen verkkolehti. Hakupäivä 5.11.2022.

<https://www.kreodi.fi/arkisto/artikkelit/kirjallisuuskatsauksen-ohjaus-perustana-tutkimuskysymys-ja-ohjaushaastattelu.html>

Mononen, Outi 2019. Pienten lasten kokemuksia sijaissisaruuudesta. Diakonia-ammattikorkeakoulu Helsinki. Sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Hakupäivä 2.11.2022.

[DIAK_opinnaytetyomononen.pdf \(perhehoitoliitto.fi\)](#)

Niela-Vilén, Hannakaisa & Hamari, Lotta 2016. Kirjallisuuskatsauksen vaiheet. Teoksessa Stolt, Minna & Axelin, Anna & Suhonen, Riitta (toim.) Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja 73/2016. Turku: Juvenes Print.

Paloniemi, Aila 2018. Ihmissuhteiden toimivuus korostuu perhehoidossa. Perhehoitoliiton lehti, pääkirjoitus. Hakupäivä 18.8.2022.

<https://www.perhehoitoliitto.fi/files/1626/paakirjoitus0118.pdf>

Rannikko, Ulla 2008, Yhteinen ja erillinen lapsuus, Akateeminen väitöskirja, sisarus-ten sosialistava merkitys. Hakupäivä 10.8.2022.

<https://core.ac.uk/download/pdf/250107384.pdf>

Ritala-Koskinen, Aino 2001. MIKÄ ON LAPSEN PERHE? - Tulkintoja lasten uusperhesuhteista. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 38/2001. Väestöliitto. Hakupäivä 20.8.2022.

<https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/12/2ca8473d-mika-on-lapsen-perhe.pdf>

Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam, 2011. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2015. Perhehoitolaki. Hakupäivä 4.3.2022.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2015/20150263>

Säles, Emilia 2021. Sisarussuhteiden vahvistamisen käsikirja. Perhehoitoliitto ry. Meidän Sakki-hanke. Hakupäivä 14.9.2022.

https://www.perhehoitoliitto.fi/files/2795/Sisarussuhteiden_vahvistamisen_kasikirja_PHL2021_paivitetty.pdf

Tilastoraportti 22/2022. Lastensuojelu 2021. Huostaanottojen määrä väheni vuonna 2021. Terveys- ja hyvinvoinninlaitos. Hakupäivä 11.11.2022.

[Lastensuojelu 2021 \(julkari.fi\)](https://www.julkari.fi/handle/10024/154444)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauseräilyjen käsitteleminen Suomessa. Hakupäivä 29.11.2022.

https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilén, Marika & Vihunen, Riitta & Vartiainen, Jari & Sivén, Tuula & Neuvonen, Sohvi & Kurvinen, Auli 2006. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOYpro.

